

Uchwała nr 5/2026

Rady do Spraw Przeciwdziałania Unikaniu Opodatkowania

z dnia 9 stycznia 2026 r.

w sprawie z wniosku Szefa Krajowej Administracji Skarbowej z dnia (...) listopada 2025 r. (data wpływu: (...) listopada 2025 r.) o symbolu (...) (dalej: „**Wniosek**”), działającego na podstawie art. 119h § 2 i 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 111 ze zm.) o wyrażenie opinii w przedmiocie zasadności zastosowania art. 119a Ordynacji podatkowej, w odniesieniu do czynności, której przebieg ustalono w toku postępowania podatkowego w przedmiocie określenia zobowiązania w podatku dochodowym od osób prawnych za 2018 r., prowadzonego wobec E. Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych, (...), NIP: (...) Rada do Spraw Przeciwdziałania Unikaniu Opodatkowania (dalej: „**Rada PUO**”), działając na podstawie art. 119m w zw. z art. 119s § 2 Ordynacji podatkowej, podjęła następującą uchwałę:

zastosowanie art. 119a Ordynacji podatkowej, w odniesieniu do zespołu czynności, którego przebieg ustalono w toku postępowania podatkowego, jest zasadne

U Z A S A D N I E N I E

Podjmując uchwałę Rada PUO uwzględniła następujące okoliczności:

I. Stan faktyczny i przebieg postępowania

1. W dniu (...) listopada 2025 r. do Rady do Spraw Przeciwdziałania Unikaniu Opodatkowania („**Rada PUO**”) wpłynął (datowany na (...)20 listopada 2025) - na podstawie art. 119h § 2 i § 3 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (t.j. Dz. U. z 2025 r., poz. 111 ze zm. – „**Ordynacja podatkowa**”) - Wniosek Szefa Krajowej Administracji Skarbowej („**Szef KAS**”) o wyrażenie opinii co do zasadności zastosowania art. 119a Ordynacji podatkowej w odniesieniu do czynności, której przebieg ustalono w toku postępowania podatkowego w przedmiocie określenia zobowiązania w podatku dochodowym od osób prawnych za 2018 r., prowadzonego wobec E. Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych (...), (...), NIP: (...) („**Podatnik**”, „**Strona**”, „**Fundusz**”).

2. Jak wynika z przedstawionych Radzie PUO akt, Szef KAS pismem z dnia (...) sierpnia 2025 r. Szef KAS przekazał Naczelnikowi (...) Urzędu Celno-Skarbowego (dalej: Naczelnik (...)UCS) prowadzenie postępowania w niniejszej sprawie. Naczelnik (...)CUS wydał (...) września 2025 r. decyzję nr (...) (dalej: **Decyzja**) stwierdzając, że w odniesieniu do rozliczenia Strony znajduje zastosowanie art. 119a Ordynacji podatkowej, określił Stronie zobowiązanie podatkowe w podatku dochodowym od osób prawnych za 2018 r. w wysokości X.XXX.XXX zł. Decyzja została doręczona Stronie (...) października 2025 r.

3. Szef KAS we wniosku do Rady PUO wskazał, że w sprawie przeprowadzono szereg czynności, w których zaangażowana była struktura holdingowa spółek należących do Pana AB oraz Pana CD, obejmująca podmioty powiązane kapitałowo i osobowo, w których podmiotem dominującym był Fundusz:

- F. oraz G. z o.o. H. Sp. k. (dalej razem jako: **Spółki operacyjne**), były spółkami prowadzącymi rzeczywistą działalność gospodarczą, pierwsza z wymienionych spółek zajmowała się dystrybucją i montażem elektronicznych systemów zabezpieczeń, a druga osiągała dochody z inwestycji w nieruchomości;
- I. Sp. z o.o. J. Sp. k., spółka ta nie generowała zysków operacyjnych, współtworzyła strukturę angażującą podmiot luksemburski (SCSp) oraz Fundusz;
- K. sp. z o.o., będąc komplementariuszem ww. spółek odpowiadała za ich zobowiązania, uzyskiwała udział w zysku w wysokości 0,01%;
- LM I S.a.r.l, to spółka prawa luksemburskiego, nie generująca dochodów operacyjnych, będąc komplementariuszem LM J SCSp, była wyłączona z udziału w zyskach tej spółki;
- LM J SCSp (dalej: **Luxco**) była spółką prawa luksemburskiego, podmiotem holdingowym, skupiającym pośrednio polskie spółki operacyjne. Działalność tych podmiotów przynosiła zyski, które za pośrednictwem Luxco trafiały do Funduszu. Od (...) listopada 2015 r. Fundusz był komandytariuszem Luxco ze 100% udziałem w zyskach, a Luxco posiadała 99,99% udziału w zysku I. sp. z o.o. J. Sp. k., która z kolei posiadała bezpośrednio i pośrednio udziały w zyskach spółek operacyjnych - szczegółowe powiązania między spółkami nie są istotne dla oceny możliwości zastosowania GAAR.

4. Jak wynika z ustaleń organu podatkowego prowadzącego postępowanie, pod koniec 2016 r. Fundusz zaangażowany został w szereg czynności, które doprowadziły do zmian w strukturze wskazanej w pkt 3.

- Dnia (...) grudnia 2016 r. w Luksemburgu zawarte zostały umowy zbycia akcji Luxco pomiędzy Funduszem (zbywcą) a nabywcami: A. Sp. z o.o. (dalej: **SPV1**), B. Sp. z o.o. (dalej: **SPV2**), C. sp. z o.o. (dalej: **SPV3**) (dalej razem: **Spółki celowe**). Przedmiotem każdej z trzech umów było zbycie akcji serii C Luxco — odpowiednio, na rzecz wskazanych podmiotów: XX.XXX, XX.XXX oraz XX.XXX akcji — w każdym przypadku po cenie wynoszącej XX.XXX.XXX zł. Łączna wartość transakcji sprzedaży akcji Luxco na rzecz ww. Spółek celowych wyniosła XXX.XXX.XXX zł.

- Dnia (...) grudnia 2016 r. Spółki celowe podjęły uchwały w sprawie emisji niezabezpieczonych obligacji imiennych. Każda ze spółek wyemitowała XX.XXX.XXX obligacji o wartości nominalnej XX.XXX.XXX zł, których nabycie zostało zaproponowane Funduszowi w trybie art. 33 pkt 2 ustawy z dnia 15 stycznia 2015 r. o obligacjach (Dz.U. z 2015 r., poz. 238). Celem emisji obligacji było sfinansowanie zakupu papierów wartościowych (akcji Luxco). Dzień wykupu obligacji ustalono na dzień następny przypadający po upływie dwóch lat od dnia emisji lub dzień wcześniejszego wykupu. Emitent był uprawniony do wcześniejszego wykupu obligacji. Spółki celowe (...) grudnia 2017 r. złożyły Funduszowi propozycje nabycia ww. obligacji, a Fundusz je przyjął.

Finalna, łączna wartość obligacji wyemitowanych przez trzy Spółki celowe wyniosła XXX.XXX.XXX zł., która to kwota ta odpowiadała wartości akcji Luxco zbytych na rzecz Spółek celowych.

- Dnia (...) grudnia 2016 r. Fundusz podpisał umowy ze wszystkimi trzema Spółkami celowymi, na podstawie których strony dokonały potrącenia wzajemnych wierzytelności, tj. wynikających z ceny

sprzedaży przez Fundusz akcji Luxco na rzecz Spółek celowych oraz ceny emisyjnej wyemitowanych przez ww. spółki obligacji nabytych przez Fundusz.

- Dnia (...) lutego 2018 r., na podstawie umów zbycia akcji:

- SPV1 sprzedała wszystkie posiadane akcje Luxco na rzecz DC Sp. o.o. (dalej: **SPV4**),
- SPV2 sprzedała wszystkie posiadane akcje Luxco na rzecz OC. Sp. z o.o. (dalej: **SPV5**),
- SPV3 sprzedała wszystkie posiadane akcje Luxco na rzecz PC Sp. z o.o. (dalej: **SPV6**).

(dalej: **Nowe spółki celowe**).

W każdym z trzech przypadków cena sprzedaży akcji została ustalona na kwotę XX.XXX.XXX,XX zł.

Nowe spółki celowe pełniły w strukturze analogiczną rolę jak Spółki celowe.

5. Także dnia (...) lutego 2018 r. zostały zawarte umowy dotyczące wcześniejszego wykupu obligacji (wyemitowanych w 2016 r.) pomiędzy Funduszem a trzema dotychczasowymi Spółkami celowymi. Zgodnie z umowami Fundusz przeniósł na rzecz każdej z ww. spółek własność XX.XXX.XXX obligacji, wyemitowanych przez każdego Emitenta, a Emitent obligacje te nabył. Obligacje zostały nabyte w celu ich umorzenia. Tego samego dnia ((...) lutego 2018 r.) Nowe spółki celowe podjęły uchwały w sprawie emisji obligacji imiennych, zabezpieczonych zastawem umownym na akcjach Luxco. Każda ze spółek wyemitowała 35.811 obligacji o wartości nominalnej XX.XXX.XXX zł, których nabycie zostało zaproponowane Funduszowi. Według warunków umownych, emisji obligacji nie miała określonego celu. Dzień wykupu obligacji ustalono na dzień następny przypadający po upływie dwóch lat od dnia emisji lub dzień wcześniejszego wykupu. Emitent był uprawniony do wcześniejszego wykupu obligacji. W tym samym dniu Nowe spółki celowe złożyły Funduszowi propozycje nabycia ww. obligacji, a Fundusz je przyjął. Łączna wartość obligacji Nowych spółek celowych wyniosła XXX.XXX.XXX zł.

6. Szef KAS podkreślił, że pomimo zmiany podmiotu wypłacającego oraz tytułu wypłaty źródło uzyskania środków pieniężnych przez Spółki celowe/Nowe spółki celowe pozostawało takie samo, tj. zysk ze Spółek operacyjnych. Wynika z tego, że Szef KAS ocenia zmianę akcjonariuszy jako indyferentną dla istnienia struktury abuzywnej, a więc i stosowania GAAR.

7. W ocenie Szefa KAS:

- 1) opisane powyżej działania stanowiły Zespół czynności w rozumieniu art. 119f Ordynacji podatkowej,
- 2) skutkiem realizacji Zespołu czynności było osiągnięcie korzyści podatkowej, sprzecznej z przedmiotem lub celem ustawy podatkowej lub jej przepisu,
- 3) ustalono, że co najmniej jednym z głównych celów dokonania czynności było osiągnięcie korzyści podatkowej,
- 4) sposób działania był sztuczny.

8. Przedstawione wyżej w pkt 4 i 5 działania z udziałem Funduszu, w ocenie organu podatkowego stanowiły Zespół czynności o którym mowa w art. 119a Ordynacji podatkowej. Podjęcie ich, miało jasno określony cel a wybór momentu ich realizacji nie był przypadkowy. Do końca 2016 r.

funkcjonowało bowiem na gruncie ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 278 „**Ustawa CIT**”) zwolnienie podmiotowe funduszy inwestycyjnych. Z dniem 1 stycznia 2017 r. na mocy art. 2 pkt 2 lit. a tiret pierwsze ustawy z dnia 29 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o zmianie ustawy - Ordynacja podatkowa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2016 r. poz. 1926, „**Ustawa Zmieniająca**”) zmieniono jednak będący podstawą tego zwolnienia przepis art. 6 ust. 1 pkt 10 Ustawy CIT przez ograniczenie zwolnienia podmiotowego wyłącznie do funduszy inwestycyjnych otwartych oraz specjalistycznych funduszy inwestycyjnych otwartych, utworzonych na podstawie ustawy o funduszach inwestycyjnych, z wyłączeniem specjalistycznych funduszy inwestycyjnych otwartych stosujących zasady i ograniczenia inwestycyjne określone dla funduszy inwestycyjnych zamkniętych.

9. Jednocześnie, na podstawie art. 2 pkt 5 lit. a) Ustawy Zmieniającej wprowadzono do Ustawy CIT art. 17 ust. 1 pkt 57, zgodnie z którym wolne od podatku są dochody (przychody) funduszy inwestycyjnych zamkniętych lub specjalistycznych funduszy inwestycyjnych otwartych stosujących zasady i ograniczenia inwestycyjne określone dla funduszy inwestycyjnych zamkniętych, utworzonych na podstawie ustawy o funduszach inwestycyjnych, z wyłączeniem:

a) dochodów (przychodów) z udziału w spółkach niemających osobowości prawnej lub jednostkach organizacyjnych niemających osobowości prawnej, mających siedzibę lub zarząd na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub w innym państwie, jeżeli zgodnie z przepisami ustawy lub prawa podatkowego państwa, w którym te spółki lub jednostki organizacyjne mają siedzibę lub zarząd, podmioty te nie są traktowane jak osoby prawne i nie podlegają w tym państwie opodatkowaniu od całości swoich dochodów bez względu na miejsce ich osiągnięcia,

b) dochodów (przychodów) z odsetek od pożyczek udzielonych podmiotom, o których mowa w lit. a, oraz odsetek od innych zobowiązań tych podmiotów wobec funduszu,

c) dochodów (przychodów) z odsetek od udziału kapitałowego w podmiotach, o których mowa w lit. a,

d) darowizn bądź innych nieodpłatnych lub częściowo odpłatnych świadczeń dokonywanych przez podmioty, o których mowa w lit. a,

e) dochodów (przychodów) z tytułu odsetek (dyskonta) od papierów wartościowych emitowanych przez podmioty, o których mowa w lit. a,

f) dochodów (przychodów) z tytułu zbycia papierów wartościowych wyemitowanych przez podmioty, o których mowa w lit. a, lub udziałów w tych podmiotach.

10. Z kolei, od dnia 1 stycznia 2018 r., w związku wprowadzeniem tzw. minimalnego podatku, do powyższej listy dodano lit. g obejmującą dochody z nieruchomości, o których mowa w art. 24b ust. 1 Ustawy CIT, w tym uzyskane przez podmioty, o których mowa w lit. a.

11. W ocenie Szefa KAS, z analizy powyższych przepisów wynika więc, że od dnia 1 stycznia 2017 r. dochody uzyskiwane przez Fundusz za pośrednictwem spółek transparentnych podatkowo, także zagranicznych (np. *Société en Commandite Spéciale*) nie korzystały już ze zwolnienia z opodatkowania z uwagi na wyłączenie określone w art. 17 ust. 1 pkt 57 lit. a) Ustawy CIT dotyczące dochodów z udziału w transparentnych spółkach osobowych.

12. Dochód (przychód) Podatnika z udziału w zyskach w luksemburskiej *Société en Commandite Spéciale* (w niniejszej sprawie: Luxco) o statusie zbliżonym do polskiej spółki komandytowej (w stanie

prawnym na 2018 r.) – w myśl art. 17 ust. 1 pkt 57 lit. a Ustawy CIT (przepis szczególny) – podlegałby więc opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób prawnych. Natomiast dochód Strony z tytułu odsetek od obligacji wypłacanych przez Spółki celowe (oraz Nowe spółki celowe) zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 57 Ustawy CIT (przepis ogólny) – korzysta ze zwolnienia z opodatkowania.

13. Skutkiem realizacji zidentyfikowanego Zespołu czynności było osiągnięcie przez Fundusz korzyści podatkowej wynikającej z tego, że w rozliczeniu podatkowym Funduszu w miejsce przychodów ze spółki zależnej Luxco, a pośrednio także spółek generujących dochody, tj. Spółek operacyjnych (podlegających opodatkowaniu od 1 stycznia 2017 r.) w oparciu o treść art. 17 ust. 1 pkt 57 lit. a Ustawy CIT, pojawił się przychód z odsetek od obligacji Spółek celowych, który jest zwolniony z opodatkowania.

14. W ocenie organów podatkowych, zbycie przez Fundusz akcji Luxco, jak i uprzednie utworzenie trzech Spółek celowych, podyktowane było zmianą przepisów podatkowych i chęcią osiągnięcia z góry założonego celu fiskalnego. Z punktu widzenia Funduszu w ujęciu podatkowym – w wyniku dokonania Zespołu czynności – nastąpiła bowiem wyłącznie zmiana źródła przychodów z dochodów (przychodów) z udziału w spółkach niemających osobowości prawnej, mających siedzibę lub zarząd na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub w innym państwie, które zgodnie z przepisami ustawy lub prawa podatkowego państwa w którym te spółki mają siedzibę lub zarząd nie są traktowane jak osoby prawne i nie podlegają w tym państwie opodatkowaniu od całości swoich dochodów bez względu na miejsce ich osiągania, na przychody z tytułu odsetek od nabytych obligacji. Wysokość przychodu podatkowego uzyskanego przez Stronę (odsetek) była natomiast nadal uzależniona od wyniku finansowego Luxco, który z kolei skorelowany był z zyskiem generowanym przez Spółki operacyjne.

15. Osiągnięcie przez Stronę ww. korzyści podatkowej możliwe było dzięki wprowadzeniu podmiotów pośredniczących w postaci Spółek celowych. W ocenie Szefa KAS, w podmiotach tych wydatki w postaci zapłaconych na rzecz Strony odsetek od obligacji własnych obniżały w istocie dochody (podatkowe) Spółek celowych z tytułu dochodów z udziału w zyskach spółki Luxco, a pośrednio ze spółek operacyjnych, które jak wynika z przyjętego w sprawie stanu faktycznego, są źródłem rzeczywistego dochodu ekonomicznego z działalności gospodarczej.

16. Organy podatkowe zidentyfikowały także sztuczny charakter działań, m.in. na płaszczyźnie nieuzasadnionego dzielenia operacji oraz angażowania podmiotów pośredniczących mimo braku uzasadnienia ekonomicznego lub gospodarczego, elementów prowadzących do uzyskania stanu identycznego lub zbliżonego do stanu istniejącego przed dokonaniem czynności oraz wzajemnie się znoszące i kompensujące a także występowanie ryzyka ekonomicznego lub gospodarczego przewyższającego spodziewane korzyści inne niż podatkowe. Działania mające na celu stworzenie struktury optymalizacyjnej z wykorzystaniem Funduszu, polegające na emisji obligacji przez Spółki celowe wraz z objęciem tych obligacji przez Fundusz oraz zbyciu akcji zostały przeprowadzone w bardzo krótkim okresie czasu. Opisane powyżej okoliczności potwierdzają, że dokonane pod koniec grudnia 2016 r. czynności były z góry zaplanowane w celu stworzenia struktury, mającej na celu uniknięcie efektu fiskalnego w postaci opodatkowania na poziomie Funduszu zysków z udziału w transparentnym podatkowo podmiocie zagranicznym.

17. Odnosząc się do podawanych przez Fundusz pozapodatkowych motywów dokonania restrukturyzacji stanowiącej Zespół czynności, organy podatkowe nie uznały ich za dominujące.

18. W zakresie czynności odpowiedniej, wobec oceny, że głównym celem przeprowadzonych operacji opisanego wyżej Zespołu czynności było osiągnięcie korzyści podatkowej, należałoby, w ocenie Szefa KAS i Naczelnika (...)UCS przyjąć, że podmiot działający rozsądnie i kierujący się

zgodnymi z prawem celami innymi niż osiągnięcie korzyści podatkowej nie dokonywałby takich zmian w strukturze swoich aktywów, jakich dokonał Fundusz. Oznacza to, że Fundusz, gdyby nie chciał osiągnięcia korzyści podatkowej, polegającej na uniknięciu opodatkowania dochodów ze spółki osobowej, wobec wprowadzanych od 2017 r. przez ustawodawcę zmian w Ustawie CIT, zaniechałby sztucznej transakcji sprzedaży akcji Luxco i nie dokonał ich zamiany na obligacje wyemitowane przez nabywców tych papierów wartościowych czyli Spółki celowe. Naczelnik (...)UCS wskazał, że jego zdaniem także przed 1 stycznia 2019 r. czynność odpowiednia mogła polegać na zaniechaniu działania.

19. W związku z tym, określając skutki podatkowe, w treści Decyzji przyjęto, że Fundusz nadal posiadałby akcje Luxco i otrzymywałby z tego tytułu przychód, tyle że w kwotach, które są do niego faktycznie przekazywane – na skutek realizacji Zespołu czynności – przez Spółki celowe w formie odsetek od obligacji. Tym samym – mając również na uwadze, że Stronie przyświecały także inne cele niż osiągnięcie korzyści podatkowej – Naczelnik (...)UCS określił skutki podatkowe na podstawie takiego stanu rzeczy, jaki mógłby zaistnieć, gdyby dokonano czynności odpowiedniej polegającej na zaniechaniu działania.

20. W odniesieniu do skutków podatkowych należałoby więc przyjąć, że Strona nadal posiadałaby akcje spółki luksemburskiej i otrzymywałaby z tego tytułu przychód, ale już w kwotach, które są do niej rzeczywiście przekazywane przez Spółki celowe (Nowe spółki celowe) w formie odsetek od obligacji. Przychody te podlegałyby opodatkowaniu przez Fundusz jako przychody określone w art. 17 ust. 1 pkt 57 lit. a Ustawy CIT, czyli przychody z udziału w spółkach niemających osobowości prawnej lub jednostkach organizacyjnych niemających osobowości prawnej, mających siedzibę lub zarząd na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub w innym państwie, jeżeli zgodnie z przepisami ustawy lub prawa podatkowego państwa, w którym te spółki lub jednostki organizacyjne mają siedzibę lub zarząd, podmioty te nie są traktowane jak osoby prawne i nie podlegają w tym państwie opodatkowaniu od całości swoich dochodów bez względu na miejsce ich osiągania. W świetle przywołanej regulacji istotne jest to, że spółka typu *Société en Commandite Spéciale (SCSp)*, a więc także Luxco, spełnia kryteria przywołanego przepisu, a prawo do udziału w zysku tej spółki jest związane z posiadaniem akcji.

21. Od Decyzji Podatnik złożył odwołanie ze wskazaniem czynności odpowiedniej w trybie art. 119a § 4 Ordynacji podatkowej wraz z wnioskiem w trybie art. 119h § 2 Ordynacji podatkowej o zasięgnięcie przez Szefa KAS opinii Rady PUO. Podstawowe zarzuty podnoszone przez Podatnika w odwołaniu związane z naruszeniem regulacji dotyczących Klauzuli koncentrują się wokół następujących przesłanek jej stosowania:

a) zdaniem Funduszu to nie on powinien być stroną decyzji, skoro to nie Fundusz dokonywał przedstawionych powyżej transakcji dotyczących zbycia akcji w roku 2018 między Spółkami celowymi a Nowymi spółkami celowymi;

b) problematyki korzyści podatkowej, albowiem w ocenie podatnika korzyścią podatkową nie mogło być niepowstanie zobowiązania podatkowego z tytułu otrzymanej wypłaty zysku z Luxco (tzw. metoda kasowa);

c) warunku sprzeczności, ponieważ Zespół czynności całkowicie zrealizował cel i przedmiot Ustawy CIT oraz przepisu art. 17 ust. 1 pkt 57 lit. a Ustawy CIT oraz nowelizacji Ustawy CIT z 29 listopada 2016 r. jeszcze przed jej wejściem w życie a tym samym Fundusz nie osiągnął korzyści podatkowej sprzecznej „w danych okolicznościach” z przedmiotem i celem przepisu ustawy podatkowej. Dodatkowo podatnik wskazywał, że ponieważ zmiana wspólnika Luxco, do której doszło w wyniku zbycia przez Fundusz w grudniu 2016 r. akcji Luxco, była zgodna z przedmiotem i celem ustawy podatkowej oraz jej przepisów, albowiem już od grudnia 2016 r. (jeszcze przed wejściem w życie

Ustawy Zmieniającej) nowi wspólnicy Luxco – jako podatnicy CIT – podlegali opodatkowaniu. Istota części zarzutów odnosiła się w ogóle do kwestii obowiązywania art. 17 ust. 1 pkt 57 lit. a Ustawy CIT, gdyż zdaniem Podatnika niedopuszczalne było ocenianie wystąpienia korzyści podatkowej z punktu widzenia przepisu, który nie obowiązywał w dacie podjęcia przez Fundusz czynności, z których owa korzyść – wedle organu podatkowego - miałyby wynikać;

d) warunku celu, ze względu na fakt, że organ podatkowy błędnie ustalił, że Zespół czynności został podjęty głównie w celu osiągnięcia korzyści podatkowej, sprzecznej w danych okolicznościach niniejszej sprawy z przedmiotem i celem przepisu art. 17 ust. 1 pkt 57 lit. a) Ustawy CIT, gdzie sposób działania był sztuczny a także błędnie ustalił, że Zespół czynności został dokonany głównie w celu spowodowania niepowstania zobowiązania podatkowego z tytułu faktycznych przepływów środków pieniężnych otrzymanych przez Fundusz, zreklasyfikowanych w Decyzji na zysk Luxco, podczas gdy w dacie podjęcia czynności Fundusz nie miał świadomości, że z takim zdarzeniem (faktycznym otrzymaniem zysku Luxco) wiąże się obowiązek zapłaty podatku od otrzymanego zysku;

22. W odwołaniu Podatnik wskazał także - na podstawie art. 119a § 4 Ordynacji podatkowej - że czynnością odpowiednią dla sprzedaży akcji Luxco był aport akcji Luxco do Spółek celowych dla emisji obligacji i ich objęcia przez Fundusz czynnością odpowiednią była emisja udziałów przez ww. spółki i ich objęcie przez Fundusz, a dla wypłaty odsetek czynnością odpowiednią była dystrybucja na rzecz Funduszu dywidendy ze Spółek celowych.

23. Wreszcie uwagę zwracają zarzuty Podatnika – w istocie o charakterze procesowym – jednakże mające, w ocenie Rady PUO określone znaczenie dla oceny możliwości zastosowania Klauzuli, tj. zarzut nie ustalenia przez organ rzeczywistego źródła pochodzenia środków za pomocą których wspólnicy Luxco (czyli Spółki celowe i Nowe spółki celowe) regulowali zobowiązania obligacyjne względem Funduszu, uznając arbitralnie, że otrzymywane przez Fundusz środki pochodziły tylko i wyłącznie z zysków Luxco a także nie ustalenie, czy Luxco była spółką, w której prawo do zysku jej wspólników było ukształtowane w taki sam sposób jak prawo do zysku akcjonariuszy w polskiej spółce komandytowo-akcyjnej, a tym samym czy analogie odnoszone do poglądów prawnych zawartych w uchwale siedmiu sędziów NSA z 16.01.2012 r., II FPS 1/11 były w opiniowanej sprawie usprawiedliwione.

II. Ostrzeżenie MF z 8 maja 2017

24. Kilka miesięcy po wejściu w życie nowelizacji Ustawy CIT, Ministerstwo Finansów wydało Ostrzeżenie przed optymalizacją podatkową FIZ z wykorzystaniem obligacji nr 001/17 z dnia 8 maja 2017 r. (opublikowane na stronie internetowej mf.gov.pl). Podstawą wydania Ostrzeżenia były wnioski z analizy przeprowadzonej przez służby skarbowe, które ujawniły próby optymalizacji podatkowej w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych z wykorzystaniem obligacji nabywanych w ramach grupy podmiotów powiązanych, w których uczestniczą fundusze inwestycyjne zamknięte (FIZ). Pojawienie się tego rodzaju optymalizacji podatkowej, pozostawało dla MF w bezpośrednim związku z objęciem opodatkowaniem – od 1 stycznia 2017 r. – przychodów FIZ z udziału w spółkach transparentnych (zniesienie zwolnienia podmiotowego). Ich istota, w ocenie MF, polegała na tym, że w ramach grupy spółek nie będących podatnikami podatku dochodowego (tzw. spółki transparentne), dla których dominującym podmiotem był FIZ, następowała zmiana struktury właścicielskiej finansowana przez emisję obligacji w taki sposób, by przychody z działalności gospodarczej realizowanej przez te spółki transparentne zostały obniżone przez koszty odsetek od obligacji.

25. Istotą przeprowadzonych zmian struktury było zbycie przez FIZ udziałów w spółce transparentnej (zazwyczaj zagranicznej, w treści Ostrzeżenia wprost nawiązano do spółek luksemburskich typu SCSp) do innej spółki mającej status podatnika CIT (zazwyczaj polskiej spółki kapitałowej), przy czym spółka nabywająca finansuje to nabycie poprzez emisję obligacji obejmowanych przez FIZ. Wskutek tej transakcji spółka będąca podatnikiem CIT (spółka nabywająca) staje się udziałowcem spółki transparentnej. Jednocześnie poprzez emisję obligacji objętych przez FIZ spółka nabywająca zaciąga zobowiązanie finansowe wobec FIZ, tytułem czego będzie obciążana kosztami odsetek od obligacji, stanowiącymi dla spółki nabywającej koszt uzyskania przychodu. Tak wykreowany koszt odsetek od obligacji u spółki nabywającej – w ocenie MF - konsumował w całości lub dominującej części dochody z udziału w podmiotach transparentnych. Według MF ważnym elementem struktury było także to, że spółka nabywająca sfinansowała nabycie akcji/udziałów w spółce transparentnej (spółce zależnej FIZ) poprzez emisję obligacji objętych przez FIZ a zatem to FIZ udzielił finansowania na zakup składników własnego majątku. W normalnych warunkach obrotu działające rozsądnie podmioty gospodarcze, kierujące się celami ekonomicznymi oraz oceną ryzyka biznesowego, nie udzielają bowiem finansowania (poprzez pożyczki czy obligacje) na nabycie własnych składników majątku (w szczególności udziałów w spółkach zależnych), jeżeli ten majątek generuje dla nich przychody (przychody ze spółek zależnych).

26. Z punktu widzenia FIZ, w efekcie implementacji, nastąpiła zmiana struktury aktywów w taki sposób, że w miejsce akcji/udziałów w spółce transparentnej pojawiły się obligacje wyemitowane przez spółkę nabywającą. W rozliczeniu podatkowym FIZ w miejsce przychodów ze spółek transparentnych (podlegających opodatkowaniu od 1 stycznia 2017 r.) pojawiał się przychód z odsetek od obligacji spółki nabywającej (będącej podatnikiem CIT) który jest zwolniony z opodatkowania.

27. W ocenie MF operacje takie mogły nosić znamiona sztuczności. W szczególności, okolicznościami wskazującymi na ich sztuczność i podporządkowanie celowi, jakim było osiągnięcie nienależnej korzyści podatkowej, było w szczególności:

- wykorzystanie skomplikowanej struktury podmiotów bez uzasadnienia gospodarczego (nieuzasadnione dzielenie operacji oraz angażowanie podmiotów pośredniczących mimo braku uzasadnienia ekonomicznego);
- niski poziom kapitałów własnych i/lub aktywów spółki nabywającej w okresie poprzedzającym nabycie udziałów; brak jej historii kredytowej, nie pozwalający na uzyskanie w warunkach rynkowych finansowania na nabycie udziałów w innych źródłach niż FIZ;
- powiązania kapitałowe lub osobowe pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w transakcji (tj. pomiędzy spółką nabywającą, uczestnikami FIZ oraz spółkami transparentnymi);
- brak rzeczywistych transferów finansowych (potrącenie wzajemnych zobowiązań między FIZ a spółką nabywającą);
- brak zabezpieczeń (np. poręczeń, gwarancji) spłaty przez spółkę nabywającą zobowiązania z tytułu obligacji (występowanie ryzyka ekonomicznego przewyższającego spodziewane korzyści inne niż podatkowe);
- wysokość odsetek lub warunki wykupu obligacji ustalone w sposób wykazujący korelację z przychodami generowanymi w spółce transparentnej;
- czas przeprowadzenia operacji skorelowany z utratą przez FIZ zwolnienia podmiotowego;

III. Dotychczasowe opinie Rady PUO w sprawach stosowania GAAR do struktur z wykorzystaniem FIZ

28. Tematyka stosowania Klauzuli w związku ze strukturami, w które były zaangażowane fundusze inwestycyjne oraz zmian ustawowych w zakresie ich opodatkowania z przełomu 2016 r. i 2017 r. była już przedmiotem licznych opinii Rady PUO.

29. W uchwale nr 3/2022 Rady do Spraw Przeciwdziałania Unikaniu Opodatkowania z dnia 25 marca 2022 r., Rada PUO uznała, że Zespół czynności, na które składało się nabycie przez fundusz inwestycyjny udziałów w spółce z o.o., zbycie na rzecz spółki z o.o. akcji SCSp, objęcie przez fundusz obligacji wyemitowanych przez spółkę z o.o. oraz potrącenie wzajemnych wierzytelności z tytułu sprzedaży akcji i objęcia obligacji spełniło ustawowe kryteria unikania opodatkowania. Przy ocenie spełnienia przesłanek zastosowania art. 119a Ordynacji podatkowej, punktem wyjścia dla oceny Rady PUO była konstatacja, że korzyść podatkowa powstaje na skutek działania podatnika, którego efektem może być zarówno zastosowanie przepisu przewidującego korzystne opodatkowanie, jak i niezastosowanie przepisów nakładających na podatnika wyższe ciężary podatkowe. W związku ze zmianami Ustawy CIT w zakresie opodatkowania funduszy inwestycyjnych, gdyby nie doszło zbycia akcji SCSp, fundusz inwestycyjny począwszy od stycznia 2017 r. byłby zobowiązany do rozpoznania dochodów z udziału w tej spółce jako podlegających opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób prawnych. W konsekwencji, Rada PUO uznała, że poprzez Zespół czynności, fundusz osiągnął korzyść podatkową polegającą na reklasyfikacji źródła przychodów, z podlegającego od 1 stycznia 2017 r. opodatkowaniu, na zwolnione z opodatkowania (pkt 67 opinii). Dla oceny pozostałych przesłanek – w ocenie Rady PUO - kluczowe znaczenie nabiera fakt, iż Zespół czynności objęty analizą został podjęty w okresie, w którym znana była już treść art. 17 ust. 1 pkt 57 lit. a) Ustawy CIT, a więc wówczas, gdy podatnik był świadomy, że zmianie ulegną zasady opodatkowania funduszy inwestycyjnych zamkniętych. Przedmiotem wątpliwości Rady PUO było to, czy czynność podjęta w okresie *vacatio legis* może skutkować sprzecznością z celem i przedmiotem przepisu, który nie obowiązywał w momencie jej dokonania? Wątpliwość ta wynikała bowiem z faktu, że sprzeczność z celem i przepisem ustawy podatkowej może dotyczyć wyłącznie przepisów, które obowiązują w chwili dokonania czynności. Nie można unikać zastosowania przepisu, którego zastosowanie jest niemożliwe (pkt 71 opinii). Na tak postawione pytanie Rada PUO odpowiedziała twierdząco. Istotne było bowiem dla niej, że sama korzyść podatkowa (niepowstanie zobowiązania podatkowego) zrealizowała się w okresie, gdy przepis art. 17 ust. 57 pkt 1 lit. a) Ustawy CIT już obowiązywał, a podatnik podejmując działania składające się na Zespół czynności znał już zasady opodatkowania funduszy inwestycyjnych zamkniętych, które miały obowiązywać od 1 stycznia 2017 r. i świadomie tak ukształtował Zespół czynności, aby uniknąć opodatkowania uzyskiwanych przychodów z SCSp. Rada PUO podzieliła stanowisko Szefa KAS, że czynnością odpowiednią byłoby niepodjęcie działań przez fundusz inwestycyjny, tj. pozostawienie własności udziałów w SCSp funduszowi inwestycyjnemu. Rada (pkt 82 opinii)

30. Przedmiotem uchwały nr 3/2023 Rady do Spraw Przeciwdziałania Unikaniu Opodatkowania z dnia 18 września 2023 r. była opinia dotycząca spółki będącej podatnikiem podatku dochodowego od osób prawnych, która w 2016 r. zaangażowana była w czynności restrukturyzacyjne obejmujące emisję obligacji na rzecz funduszu inwestycyjnego, nabycie przez spółkę od funduszu inwestycyjnego udziałów w spółkach luksemburskich, kompensatę należności i wierzytelności między funduszem a spółką (kwota objęcia obligacji i cena zbycia), emisję przez spółkę obligacji krótkoterminowych na rzecz funduszu inwestycyjnego, z których środki spółka przeznaczyła na obsługę kuponów od uprzednio wyemitowanych obligacji. W ocenie Szefa KAS, emisja obligacji spowodowana była przede wszystkim względami podatkowymi, ściśle związanymi ze zmianami w zakresie opodatkowania funduszy

inwestycyjnych zamkniętych, wchodzącymi w życie od 2017 r. i miała ona dla Spółki i pozostałych podmiotów zaangażowanych charakter unikania opodatkowania, związany z powstaniem u spółki-podatnika nieuprawnionej korzyści podatkowej (wydatki na rzecz funduszu związane z obsługą obligacji wygenerowały stratę podatkową i doprowadziły do niepowstania zobowiązania podatkowego). Rada PUO zauważyła, że scenariusz działania objęty zespołem czynności, w stosunku do którego Szef KAS wystąpił z wnioskiem o wydanie opinii został w istocie przedstawiony w „ostrzeżeniu MF przed optymalizacją podatkową FIZ z wykorzystaniem obligacji”. W efekcie, dokonanego Zespołu czynności aktywa w postaci praw udziałowych do spółek luksemburskich (i związane z tym uprawnienia do czerpania dochodów z tych spółek), zostały w funduszu inwestycyjnym zastąpione przez obligacje oraz związane z tym prawa do czerpania korzyści z odsetek od tych podmiotów, które nabyły prawa udziałowe w spółkach luksemburskich. W ocenie Rady PUO doszło do zastąpienia tytułu do czerpania dochodów przez fundusz inwestycyjny na taki, który po zmianach w Ustawie CIT z dniem 1 stycznia 2017 r. nadal korzystał ze zwolnienia w podatku dochodowym. Rada PUO uznała, że spełnione zostały przesłanki zastosowania klauzuli GAAR. W szczególności, gdyby nie możliwość osiągnięcia korzyści podatkowej podmiot działający rozsądnie i kierujący się zgodnymi z prawem celami oraz oceną ryzyka biznesowego nie dokonałby zakupu jednostek uczestnictwa w spółkach luksemburskich poprzez zaciągnięcie długu (emisji obligacji), który nie miał żadnego charakteru transakcyjnego (nie doszło do przekazania rzeczywistych środków pieniężnych), a jest jedynie formalnym wykreowaniem tytułu dłużnego do dokonania potrąceń wzajemnych wierzytelności. Taki sposób rozliczenia transakcji wskazywał na występowanie elementów wzajemnie się znoszących lub kompensujących. Co więcej w wyniku przeprowadzonych czynności doszło do sytuacji, w której fundusz inwestycyjny de facto nadal czerpał dochody z działalności operacyjnej prowadzonej przez podmioty z grupy kapitałowej. Doszło jedynie do zastąpienia otrzymywanych przez fundusz dochodów z praw udziałowych w spółkach luksemburskich na odsetki od obligacji. Spółka wypłacająca te odsetki nie miała innych przynoszących dochody źródeł niż prawa do dochodów otrzymywanych ze spółek luksemburskich. Rada PUO dostrzegła również w niniejszej sprawie przesłankę sztuczności wskazując na wystąpienie ryzyka ekonomicznego lub gospodarczego przewyższającego spodziewane korzyści inne niż podatkowe w takim stopniu, że należy uznać, iż działający rozsądnie podmiot nie wybrałby tego sposobu działania. Fakt dokonania przez fundusz inwestycyjny transakcji ze spółką na wielomiliardowe kwoty, mimo braku własnego zabezpieczenia w majątku spółki wskazuje na wystąpienie przykładu sztuczności. Ten sam stan faktyczny był przedmiotem uchwał Rady do Spraw Przeciwdziałania Unikaniu Opodatkowania: nr 4/2023 z 18 września 2023 r., nr 5/2023 z 18 września 2023 r., nr 6/2023 z 18 września 2023 r., nr 7/2023 z 18 września 2023 r., nr 8/2023 z 18 września 2023 r., nr 9/2023 z 18 września 2023 r., nr 10/2023 z 18 września 2023 r., nr 11/2023 z 18 września 2023 r., nr 12/2023 z 18 września 2023 r.

31. Z kolei w sprawie będącej przedmiotem uchwały nr 22/2023 Rady do Spraw Przeciwdziałania Unikaniu Opodatkowania z 17 listopada 2023 r. zespołem zidentyfikowanych czynności było: zawarcie w grudniu 2016 r. umowy sprzedaży, na podstawie której fundusz sprzedał udziały w SCSp przenosząc wszystkie prawa i obowiązki komandytariusza SCSp na podatnika (polska spółka kapitałowa), emisja przez podatnika w grudniu 2016 r. obligacji skierowanej do funduszu, zapłata przelewem przez podatnika kwoty tytułem spłaty części odsetek tytułu obligacji, emisji przez podatnika w grudniu 2016 r. obligacji na rzecz funduszu tytułem spłaty części odsetek z tytułu wcześniejszej obligacji wraz z zawarciem porozumienia o kompensacie zobowiązań funduszu i podatnika. Konsekwencją wskazanych działań - zdaniem Szefa KAS – było osiągnięcie przez podatnika korzyści podatkowej, w rozumieniu art. 119e ordynacji podatkowej, która wynikała z zaliczenia przez podatnika do kosztów uzyskania przychodów odsetek od obligacji, co skutkowało, zawyżeniem straty podatkowej w podatku dochodowym od osób prawnych za rok 2017. Rada PUO, odwołując się do wcześniejszych opinii,

uznała, że spełnione zostały wszystkie przesłanki zastosowania art. 119a Ordynacji podatkowej, przy czym wyraziła wątpliwość czy przyjęcie przez Szafa KAS transakcji aportowej jako czynności odpowiedniej jest odpowiednie. Transakcje sprzedaż versus aport udziałów prowadzą bowiem do odmiennych konsekwencji na gruncie prawnym, rachunkowym i podatkowym, w szczególności w zakresie właścicielskim, a tym samym struktury kapitałowej, organizacyjnej, zarządczej grupy, ujęcia rachunkowego dla potrzeb sprawozdawczości finansowej, wreszcie odmiennych skutków podatkowych nie tylko w zakresie podatków dochodowych. Rada PUO zauważyła jednocześnie, że Zespół czynności został zainicjowany w okresie, w którym uczestnicy Zespołu czynności byli świadomi, że zmianie od 1 stycznia 2017 r. ulegną zasady opodatkowania funduszy inwestycyjnych zamkniętych (art. 17 ust. 1 pkt 57 lit. a) Ustawy CIT).

32. W uchwale nr 23/2023 Rady do Spraw Przeciwdziałania Unikaniu Opodatkowania z 6 grudnia 2023 r. uznano, że opisany we wniosku Zespół czynności spełnia ustawowe kryteria unikania opodatkowania. Zespół czynności obejmował: emisje obligacji w grudniu 2016 r. przez spółkę celową objętych przez spółkę luksemburską (podmiot w pełni zależny od funduszu inwestycyjnego), przekazanie w grudniu 2016 r. przez spółkę luksemburską na rzecz spółki celowej ogółu praw i obowiązków w spółce komandytowej celem zapłaty ceny emisji obligacji; likwidacja w grudniu 2016 r. spółki luksemburskiej i objęcie przez fundusz wierzytelności w postaci odsetek od obligacji wyemitowanych przez spółkę celową, emisje w lipcu 2017 r. przez spółkę celową na rzecz funduszu obligacji oraz zawarcie w sierpniu 2017 r. pomiędzy funduszem a spółką celową umowy w sprawie potrącenia wzajemnych wierzytelności. Według Szeffa KAS, korzyścią podatkową funduszu było niepowstanie - na skutek dokonanego Zespołu czynności zobowiązania podatkowego w podatku dochodowym od osób prawnych za rok 2017 poprzez reklasyfikację źródeł dochodów, tj. zmianę z dotychczasowych przychodów z udziału w spółce osobowej, które od stycznia 2017 r. podlegają opodatkowaniu na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 57 lit. a) Ustawy CIT na przychody z tytułu odsetek od obligacji, które pozostawały na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 57 Ustawy CIT zwolnione z opodatkowania podatkiem dochodowym od osób prawnych. Rada PUO uznała spełnienie wszystkich przesłanek warunkujących możliwość zastosowania art. 119a Ordynacji podatkowej jednocześnie uznając, że określając skutki podatkowe, należy założyć, że fundusz w roku 2017 nadal posiadał udziały spółki luksemburskiej i otrzymał z tego tytułu przychody, ale w kwotach, które zostały do niego przekazane przez spółkę celową w formie odsetek od obligacji. Przychody te podlegałyby opodatkowaniu przez Fundusz jako przychody określone w art. 17 ust. 1 pkt 57 lit. a) Ustawy CIT. Na uwagę zasługuje uzasadnienie przesłanki sprzeczności uzyskanej korzyści z celem i przedmiotem przepisu ustawy podatkowej. Reklasyfikacja źródeł przychodów tj. poprzez zmianę dotychczasowych źródeł przychodów z przychodów z udziału w spółkach niemających osobowości prawnej, które od 1 stycznia 2017 r. podlegały opodatkowaniu na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 57 lit. a) Ustawy CIT, na przychody zwolnione z opodatkowania, czyli odsetki od obligacji. W konsekwencji, sprzeczność korzyści podatkowej z celem i przedmiotem przepisu ustawy podatkowej powinna być rozpatrywana w kontekście normy prawnej zawartej w art. 17 ust. 1 pkt 57 lit. a) Ustawy CIT, która znalazłaby zastosowanie gdyby nie dokonano zamiany ogółu praw i obowiązków spółki komandytowej na obligacje wyemitowane przez spółkę celową. Uzyskana przez fundusz korzyść podatkowa, osiągnięta dzięki przekwalifikowaniu zysków ze spółki operacyjnej na odsetki od obligacji, które miały korelować zysk wypracowany przez spółkę operacyjną na poziomie spółki celowej pozostaje w sprzeczności przedmiotem i celem regulacji art. 17 ust. 1 pkt. 57 lit. a) Ustawy CIT. Skoro przepis ten ma zapewnić opodatkowanie dochodów z udziału w spółkach niemających osobowości prawnej, to brak takiego opodatkowania (do czego sprowadzał się schemat wypracowany przez Fundusz) pozostaje w sprzeczności z wolą ustawodawcy.

33. Uchwała nr 12/2025 Rady do Spraw Przeciwdziałania Unikaniu Opodatkowania z dnia 9 grudnia 2025 r. dotyczyła szeregu czynności podjętych przez fundusz inwestycyjny i związane z nim podmioty, na które składały się zrealizowane z końcem 2016 r.: (i) sprzedaż przez fundusz akcji w luksemburskiej spółce SCSp na rzecz polskich spółek kapitałowych, (ii) nabycie przez fundusz obligacji wyemitowanych przez polskie spółki kapitałowe, (iii) dokonanie kompensat wzajemnych wierzytelności. W efekcie przeprowadzonych operacji, w miejsce akcji spółki luksemburskiej kluczowym aktywem w portfelu inwestycyjnym funduszu zostały obligacje wyemitowane przez polskie spółki kapitałowe. Tym samym, zamiast dotychczasowych przychodów (dochodów) funduszu z tytułu udziału w zyskach spółki luksemburskiej pojawiły się przychody finansowe z tytułu odsetek od obligacji. W przedstawionym stanie faktycznym Rada PUO uznała, że zastosowanie art. 119a Ordynacji podatkowej, w odniesieniu do zespołu czynności, którego przebieg ustalono w toku postępowania podatkowego, jest zasadne. Uzyskana przez fundusz korzyść podatkowa, osiągnięta dzięki przekwalifikowaniu zysków z transparentnych spółek na odsetki od obligacji emitowanych przez spółki kapitałowe, ma charakter sztuczny, pozostaje w sprzeczności przedmiotem i celem regulacji art. 17 ust. 1 pkt. 57 lit. a) Ustawy CIT a także była świadomym celem działań podatnika. Rada PUO poświęciła także istotną część rozważań problematyce znaczenia vacatio legis ustawy nowelizującej Ustawę CIT i jej znaczenia dla treści opinii, ze względu na wątpliwości części jej członków co do poprawności stanowiska, że jeżeli podatnik podejmuje działania w celu obejścia przyszłych regulacji podatkowych, wybierając taki wariant działania, który w przyszłości pozwoli mu uniknąć opodatkowanie, to spełnione jest hipoteza art. 119a § 1 Ordynacji podatkowej. Analogiczne poglądy na tle zbliżonego stanowiska faktycznego wyrażone zostały w Uchwale nr 15/2025 Rady do Spraw Przeciwdziałania Unikaniu Opodatkowania z dnia 17 grudnia 2025 r.

IV. Właściwość Rady PUO

34. Strona wniosła do Szefa KAS odwołanie od Decyzji wydanej w pierwszej instancji. W treści odwołania, pełnomocnik Strony wniósł o zasięgnięcie przez Szefa KAS opinii Rady do Spraw Przeciwdziałania Unikaniu Opodatkowania. W związku z treścią art. 119h § 2 Ordynacji podatkowej, Szef KAS zrealizował wniosek Strony i wystąpił o opinię Rady PUO co do zasadności zastosowania art. 119a Ordynacji podatkowej

35. Wobec spełnienia przesłanek ustawowych, Rada PUO uznała się za właściwą w przedmiocie wydania opinii. Zakres opinii Rady PUO wyznacza wprost art. 119h § 1 Ordynacji podatkowej wskazując, że opinia wydawana jest co do zasadności zastosowania art. 119a. Rada PUO nie jest zatem związana treścią i zakresem wniosku składanego przez podatnika i Szefa KAS i sformułowanymi w nich pytaniami dodatkowymi czy szczegółowymi. Rada nie ma obowiązku, a także może nie dostrzegać w danej sprawie konieczności szczegółowego ustosunkowania się do wszystkich stanowisk, tez, inicjatyw wnioskodawcy czy szerzej stron postępowania, w ramach którego wystąpiono o opinię. Nie oznacza to, że ich treść nie jest brana pod uwagę w procesie wydawania opinii. Realizując swoje zadania jako niezależny organ, o którym mowa w art. 119m Ordynacji podatkowej, Rada PUO całościowo ocenia przekazane jej akta postępowania.

36. Podkreślić przy tym należy, że Rada PUO nie jest organem podatkowym prowadzącym postępowanie. Niezależnie od instancji czy fazy postępowania podatkowego, w której zwrócono się do niej o opinię, Rada PUO nie ma kompetencji do przeprowadzania czy to alternatywnego czy choćby uzupełniającego postępowania dowodowego, w tym w szczególności dowodów z przesłuchania świadków, opinii biegłych, oględzin etc. Zakres jej uprawnień został ograniczony przez ustawodawcę do prawa do zwrócenia się do strony oraz Szefa KAS o udzielenie informacji i wyjaśnień dotyczących sprawy, w której Szef KAS zwrócił się do Rady o wydanie opinii.

37. Rada PUO nie jest także związana wyrokami sądów administracyjnych ani zaprezentowaną w nich wykładnią przepisów prawnych, także tych wydanych w sprawach które są przedmiotem oceny Rady PUO w identycznych czy analogicznych stanach faktycznych. W szczególności, Rada PUO nie jest objęta zakresem przedmiotowym art. 153 ustawy z dnia 20 sierpnia 2002 r. prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (tj. Dz.U. t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 935 ze zm.). Jednakże przedstawiane w orzeczeniach sądowych poglądy prawne oraz operatywna wykładnia regulacji dotyczących stosowania Klauzuli jest jednym z istotnych elementów branych pod uwagę przy ocenie możliwości stosowania GAAR w przedstawionej Radzie PUO indywidualnej sprawie. Podobnie jak dorobek orzecznictwa tak i dotychczasowe prace Rady PUO, wszystkich kadencji, uwzględniane są przy analizie możliwości zastosowania art. 119a i nast. Ordynacji podatkowej. Jak to zostało jednak podkreślone w wcześniej wydanych opiniach Rada PUO nie jest związana wcześniej podjętymi uchwałami. Charakter Rady odróżnia ją od typowego organu władzy publicznej (organu administracyjnego). Rada jest niezależnym organem opiniodawczym (art. 119m Ordynacji podatkowej). Wyraża on poglądy jej członków, nie rozstrzygając sprawy administracyjnej. Trwałość stanowiska organów, także opiniodawczych, jest z pewnością wartościowym czynnikiem budującym zaufanie jednostki do państwa. Organ opiniodawczy o charakterze eksperckim nie może jednak działać wbrew stanowisku jego członków wynikającemu z ich wiedzy i doświadczenia. Wiedza, doświadczenie, jak i poglądy ciał eksperckich mogą ewoluować, nieraz także w związku ze zmianą składu organu kolegiального. Zawsze obowiązkiem członków organu eksperckiego jest wyrażanie poglądów w oparciu o najwyższą staranność profesjonalną i aktualne swoje przekonanie co do meritum sprawy. Szczególna ostrożność jest dodatkowo wskazana, gdyby Rada chciała wyrazić pogląd odmienny od wcześniej prezentowanego, a zmiana byłaby niekorzystna dla jednostki.

38. Rada PUO nie zajmuje się wypadkowymi kwestiami procesowymi podnoszonymi w toku postępowania w danej sprawie, dotyczącymi przykładowo prawidłowości doręczania dokumentów w trakcie wymiarowego postępowania podatkowego, czy nawet kwestii przedawnienia zobowiązania podatkowego (co podnosi podatnik w odwołaniu). Ich ocena należy do organu prowadzącego postępowanie i ewentualnej weryfikacji w drodze sądowej.

V. Uzasadnienie faktyczne i prawne opinii

V.1. Zasady wykładni i stosowania regulacji klauzuli ogólnej przeciwko unikaniu opodatkowania

39. Rada PUO we wcześniejszych opiniach wskazywała, że ogólna klauzula przeciwko unikaniu opodatkowania to instrument nadzwyczajny. Wprowadzenie GAAR oznaczało bowiem wprowadzenie pewnego elementu niepewności w sytuacji prawnej podatnika, związanej z działaniem legalnym (tj. zgodnym z „literą prawa”). Istotą stosowania GAAR przez Szefa KAS jest przyjęcie za podstawę faktyczną określenia skutków podatkowych hipotetycznego (tj. takiego, jaki zaistniałby, gdyby dokonano czynności odpowiedniej), stanu faktycznego.

40. Celem GAAR jest zapewnienie neutralności decyzyjnej regulacji prawa podatkowego. Ten cel da się osiągnąć tylko przy zastosowaniu przepisów o charakterze klauzul generalnych, gdyż te ze swojej natury (dość ogólnych i niedookreślonych regulacji prawnych) nie zawierają luk. Precyzyjna regulacja normatywna z natury rzeczy jest podatna na wykreowanie luk aksjologicznych lub realnych, w tym także możliwych do wykorzystania w przypadku wykreowania sytuacji podlegającej pod przepisy różnych ustaw (nie tylko podatkowych), które występują w rzeczywistości gospodarczej praktycznie wyłącznie ze względu na korzyści podatkowe. Zdaniem Rady konieczne jest jednak dbanie o to, aby proces wykładni GAAR nie doprowadził do zwiększenia stanu niepewności podatników. Klauzula przeciwko unikaniu opodatkowania stanowi kompromis pomiędzy interesem jednostki, która działa w

zgodzie z „literą” prawa, a interesem publicznym. Nie oznacza to jednak akceptacji dla pozbawiania podatnika jakiegokolwiek bezpieczeństwa prawnego, czy też przyznania absolutnego prymatu interesowi publicznemu.

41. Widać to w przyjętym modelu regulacji. Doszło bowiem do ukształtowania regulacji zapewniających podatnikowi minimum bezpieczeństwa na etapie podejmowania decyzji o dalszym działaniu (opinie zabezpieczające), chroniących go przed pochopnym stosowaniem GAAR (wyłączność Szefa KAS oraz nielicznych wyraźnie upoważnionych organów w zakresie stosowania GAAR, które jednak działają w imieniu Szefa KAS), zapewniających udział czynnika społecznego w rozstrzyganiu o GAAR (Rada do Spraw Przeciwdziałania Unikaniu Opodatkowania). Instytucja GAAR musi być w tym kontekście postrzegana jako absolutny wyjątek w całym systemie prawa, gdyż wyspecjalizowany właściwy organ (jedyny w całym kraju) określa skutki podatkowe na podstawie stanu faktycznego odtworzonego przez tenże organ – „stanu rzeczy, jaki mógłby zaistnieć” lub „stanu rzeczy, jaki zaistniałby” – w konkretnym postępowaniu konkretnego podatnika.

42. Tak pojmowana wyjątkowość GAAR zmusza do szczególnej ostrożności w jej stosowaniu. Zakres ingerencji Szefa KAS w sytuację prawną podatnika musi być na ile to możliwe precyzyjnie określony w przepisach, zwłaszcza że jak wskazał TK w wyroku z dnia 11 maja 2004 r. (K 4/03), działanie podatnika polegające na optymalizowaniu obciążeń podatkowych, do którego znajdzie zastosowanie GAAR, co do zasady, jest działaniem legalnym. Szef KAS musi mieć zawsze podstawę prawną do każdego swego działania, która nie może opierać się na jakimkolwiek domniemaniu.

43. Wyjątkowość musi prowadzić też do przyjęcia zasady, iż nie jest możliwa rozszerzająca wykładnia przepisów regulujących te przesłanki, zaś sama klauzula może być stosowana wyłącznie w zakresie niezbędnym dla realizacji jej celów. Swobodna wykładnia przepisów antyabuzyjnych (w tym GAAR) na korzyść interesu publicznego prowadziłaby do ryzyka popadnięcia w sprzeczność z ideami wyrażonymi w ocenach sformułowanych w cytowanym powyżej wyroku z 2004 r. W konsekwencji, wszelka wykładnia rozszerzająca regulacji GAAR musi zostać uznana za oczywiście niedopuszczalną, skoro w istocie nakłada ona na podatnika podatek w oparciu o hipotetyczny stan faktyczny.

44. Podobnie nie można kreować jakichkolwiek domniemań w zakresie spełnienia przesłanek zastosowania GAAR. W trakcie stosowania regulacji GAAR organ podatkowy musi wykazać zaistnienie okoliczności, które kreują obowiązek podatkowy. W wypadku niedostatków postępowania dowodowego, niespójności argumentacji organu podatkowego nie ma mowy o nałożeniu podatku. Analogicznie należy podchodzić do stosowania regulacji GAAR. Jeżeli organ podatkowy nie ma przekonujących argumentów natury faktycznej za spełnieniem przesłanek zastosowania GAAR, to nie można zaakceptować zastosowania tej regulacji. Tylko przy takich założeniach z natury dość ogólna regulacja GAAR będzie zgodna ze standardami konstytucyjnymi.

45. W kontekście wykładni przepisów GAAR trzeba przede wszystkim zadać sobie pytanie o cel przepisów antyabuzyjnych, takich jak GAAR. Na pewno jednym z celów jest cel fiskalny – przeciwdziałanie ubytkowi dochodów budżetowych. Nie można jednak poprzestać na tak ujmowanym celu GAAR. Regulacja ta ma gwarantować bowiem także prawdziwą równość podatników wobec prawa, a tym samym także zapewnić warunki uczciwej konkurencji między przedsiębiorcami. Te pozafiskalne cele nie są tu drugoplanowe.

46. Nie budzi chyba wątpliwości, że GAAR budowany jest na założeniu, iż regulacja podatkowa powinna być możliwie neutralna w kontekście decyzji podatnika, zarówno biznesowych, jak i prywatnych. GAAR jest więc regulacją, która w założeniu powinna prowadzić do takiego oto skutku,

że podatnik będzie podejmował wszystkie swoje działania kierując się w głównej mierze kalkulacją ekonomiczną, z pominięciem jako czynnika decyzyjnego skutków podatkowych planowanych działań.

47. Cechą wspólną wszelkich klauzul antyabuzyjnych stosowanych w różnych krajach jest to, że starają się one zwalczać tylko działania „sztuczne” (A. Olesińska, Klauzula ogólna przeciwko unikaniu opodatkowania, Toruń 2013). Klauzula antyabuzyjna nie działa więc zawsze, gdy podatnik podejmuje działanie korzystne dla niego podatkowo, w szczególności gdy korzysta z wyboru jaki zapewnia mu świadomie ustawodawca. Musi to być jeszcze działanie nakierowane na osiągnięcie głównie korzyści podatkowej.

48. GAAR nie stoi więc w opozycji do rzeczywistości gospodarczej i jej potrzeb, ale wręcz wspiera zachowania zgodne z tymi potrzebami przy zachowaniu równości wobec prawa. Celem klauzul antyabuzyjnych jest wszak ograniczenie znaczenia motywów działania podatnika nie będących okolicznościami związanymi z potrzebami gospodarczymi. Co prawda klauzula nie zakazuje działań podejmowanych wbrew celom regulacji podatkowej, ale pozbawia podatnika korzyści, które z nich wynikają.

49. GAAR nie ogranicza zatem w istocie swobody działalności gospodarczej podatnika i jego sfery wolności. Podatnik może korzystać z tych wolności swobodnie. Tworzenie sztucznych konstrukcji prawnych nie jest korzystaniem z wolności gospodarczej, ale działaniem „nierealnym”, swego rodzaju kreowaniem gospodarczych i prawnych „wydmuszek” bez treści gospodarczej. Takie działania wykraczają poza zakres gwarantowanej konstytucyjnie wolności człowieka, w tym przedsiębiorcy. Takie działania, ani korzyści dzięki nim uzyskane, nie zasługują w związku z tym na ochronę prawną. Powtórzyć trzeba dobitnie – GAAR to nie regulacja, która ma zmusić podatnika do zapłaty wyższego podatku niż wynika to z zastosowania „liter” prawa, a zmusić go do zapłacenia podatku w tej wysokości jaka byłaby należna, gdyby wybrał „naturalne” rozwiązanie zgodne z prawem, które nie będzie konstrukcją motywowaną przede wszystkim osiągnięciem korzyści podatkowych.

50. W myśl art. 119a § 1 Ordynacji podatkowej, czynność nie skutkuje osiągnięciem korzyści podatkowej, jeżeli osiągnięcie tej korzyści, sprzecznej w danych okolicznościach z przedmiotem lub celem ustawy podatkowej lub jej przepisu, było głównym lub jednym z głównych celów jej dokonania, a sposób działania był sztuczny (unikanie opodatkowania).

52. Jak wynika z art. 119a Ordynacji podatkowej, zastosowanie klauzuli przeciwko unikaniu opodatkowania jest możliwe wyłącznie wówczas, jeżeli zostaną spełnione łącznie wskazane powyżej przesłanki. Brak spełnienia chociażby jednej ze wskazanych powyżej przesłanek wyklucza możliwość zastosowania GAAR.

53. W przypadku oceny zasadności stosowania w danym przypadku, mechanizmów zawartych w art. 119a Ordynacji podatkowej, przesłankami podanymi analizie przez Radę PUO jest to czy:

- a) miała miejsce czynność (warunek zaistnienia czynności),
- b) na skutek tej czynności została osiągnięta korzyść podatkowa (warunek osiągnięcia korzyści podatkowej),
- c) korzyść ta w danych okolicznościach jest sprzeczna z przedmiotem lub celem ustawy (warunek sprzeczności),
- d) osiągnięcie takiej korzyści było celem dokonania czynności (warunek celu),
- e) sposób działania podatnika był sztuczny (warunek sztuczności).

V.2. Zidentyfikowanie Zespołu czynności

54. Przed przystąpieniem do oceny możliwości zastosowania art. 119a Ordynacji podatkowej w niniejszej sprawie, niezbędne jest ustalenie jaka czynność potencjalnie miała na celu uniknięcie opodatkowania. Pamiętać przy tym należy, że zgodnie z art. 119f Ordynacji podatkowej przez czynność, której oceny należy dokonać pod kątem możliwości zastosowania klauzuli przeciwko unikaniu opodatkowania, rozumie się także zespół powiązanych ze sobą czynności, dokonanych przez te same bądź różne podmioty.

55. W ocenie Rady na Zespół czynności w rozumieniu art. 119f Ordynacji podatkowej składają się w niniejszej sprawie:

- zbycie (...) grudnia 2016 r. przez Stronę akcji Luxco na rzecz Spółek celowych,
- emisja (...) grudnia 2016 r. przez Spółki celowe obligacji objętych w tym samym dniu przez Stronę,
- potrącenie wzajemnych wierzytelności pomiędzy Stroną a Spółkami celowymi wynikających z rozliczenia transakcji sprzedaży akcji Luxco oraz nabycia obligacji wyemitowanych przez Spółki celowe
- „zastąpienie” przez Nowe spółki celowe Spółek celowych (zbycie akcji Luxco przez Spółki celowe na rzecz Nowych spółek celowych; wykup przez Spółki celowe obligacji; emisja obligacji przez Nowe spółki celowe – wszystkie operacje odbyły się (...) lutego 2018 r.).

56. W efekcie przeprowadzonych operacji, w miejsce akcji Luxco kluczowym aktywem w portfelu inwestycyjnym Funduszu zostały obligacje wyemitowane przez Spółki celowe, a wejście

Nowych spółek celowych niczego w istocie nie zmieniło w ukształtowanej strukturze abuzywnej. Tym samym, zamiast dotychczasowych przychodów (dochodów) Funduszu z tytułu udziału w zyskach Luxco pojawiły się przychody finansowe z tytułu odsetek od obligacji Spółek celowych lub Nowych spółek celowych.

V.3. Warunek osiągnięcia korzyści podatkowej

57 Centralną przesłanką warunkującą możliwość zastosowania wobec podatnika mechanizmu klauzuli przeciwko unikaniu opodatkowania jest osiągnięcie przezeń korzyści podatkowej. Jej pierwszoplanowe znaczenie dla całego procesu oceny możliwości zastosowania art. 119a Ordynacji podatkowej wynika z faktu, że uzyskanie korzyści musi być zarówno podstawowym zamiarem podatnika (warunek celu), jak i uzyskanym faktycznie efektem (warunek skutku). Na tym ustawodawca nie poprzestał. Korzyść podatkowa jest bowiem – zgodnie z wolą ustawodawcy - także punktem odniesienia oceny przedmiotu i celu przepisu ustawy podatkowej (warunek korzyści).

58. Korzyść podatkowa w 2018 r. definiowana była – na potrzeby stosowania klauzuli – (art. 119e Ordynacji podatkowej) - m.in. jako obniżenie wysokości zobowiązania podatkowego. To bardzo szerokie ujęcie korzyści podatkowej wymaga odniesienia kontekstowego, także m.in. do istoty danego zobowiązania podatkowego (podatku).

59. Ten ustawowy abstrakcyjny charakter korzyści, w celu identyfikacji faktu jej wystąpienia – w realiach konkretnej sprawy - zmusza do porównania skutków podatkowych faktycznie zaistniałej sytuacji do konsekwencji podatkowych występujących w hipotetycznej sytuacji, która zaistniałaby gdyby dokonano czynności odpowiedniej, ustalonej przez organ. A zatem, dla warunku korzyści podatkowej kluczowe znaczenie ma zagadnienie czynności odpowiedniej. To ona – prawidłowo ustalona - pozwala na przyjęcie punktu odniesienia, który wskazuje czy faktycznie doszło do uzyskania korzyści. Proces ustalenia czynności odpowiedniej charakteryzować winien się określonymi dyrektywami. Część z nich wskazuje bezpośrednio art. 119a § 3 Ordynacji podatkowej: rozsądne działanie oraz kierowanie się celami zgodnymi z prawem innymi niż osiągnięcie korzyści podatkowej.

Zważywszy, że to zasadniczo organ dokonuje ustalenia, zdefiniowania w danej konkretnej sprawie czynności odpowiedniej (bo jest to czynność czysto hipotetyczna, która faktycznie w działaniach podatnika nie zaistniała) to właśnie organ jest adresatem tychże dyrektyw. Budując model hipotetycznego „prawidłowego” postępowania podatnika, organ niejako powinien „wejść w buty” tego podatnika, uwzględniając całokształt okoliczności w jakich podatnik ten funkcjonuje. Okoliczności te o charakterze zarówno prawnym jak i faktycznym mają i mieć powinny bezpośredni wpływ na ciąg decyzji podatnika także tych odtworzonych w ramach procesu określenia hipotetycznych czynności odpowiednich. Zbudowanie czynności lub ciągu czynności odpowiednich, co oczywiście nie powinno także abstrahować od zasad logiki, prawidłowości rynkowych a także, w przypadku ciągów złożonych być wewnątrznie spójne.

60. Jak wskazano wyżej w pkt. 18 w zakresie czynności odpowiedniej, w ocenie Szefa KAS (a wcześniej Naczelnika MUCS) w opiniowanej sprawie, należy przyjąć, że Fundusz nie dokonałby zmian w strukturze swoich aktywów. Oznacza to, że Fundusz, gdyby nie chęć osiągnięcia korzyści podatkowej, polegającej na uniknięciu opodatkowania dochodów ze spółki osobowej, wobec wprowadzanych od 2017 r. przez ustawodawcę zmian w Ustawie CIT, zaniechałby sztucznej transakcji sprzedaży akcji Luxco i nie dokonał ich zamiany na obligacje wyemitowane przez nabywców tych papierów wartościowych czyli Spółki celowe (a potem: Nowe spółki celowe). W związku z tym Fundusz nadal posiadałby akcje spółki luksemburskiej i otrzymywałby z tego tytułu przychód.

61. Odnosząc się do przesłanki korzyści podatkowej zauważyć należy, że zgodnie z art. 119e Ordynacji podatkowej, korzyścią podatkową w sprawie będącej przedmiotem niniejszej opinii jest niepowstanie zobowiązania podatkowego na poziomie Funduszu na skutek realizacji Zespołu czynności – zobowiązania podatkowego w podatku dochodowym od osób prawnych za 2018 r. uległo obniżeniu wskutek reklasyfikacji źródeł przychodów, tj. zmianę z dotychczasowych przychodów z udziału w spółce osobowej, które od 1 stycznia 2017 r. podlegałyby opodatkowaniu na podstawie nowowprowadzanego wyłączenia z art. 17 ust. 1 pkt 57 lit. a Ustawy CIT, na przychody z tytułu odsetek od obligacji, które pozostawały na podstawie ogólnej normy art. 17 ust 1 pkt 57 Ustawy CIT zwolnione przedmiotowo u Strony z opodatkowania podatkiem dochodowym od osób prawnych.

V.4. Warunek celu

62. Stosownie do art. 119a § 1 Ordynacji podatkowej, jedną z obligatoryjnych przesłanek warunkujących możliwość wydania decyzji w przedmiocie unikania opodatkowania jest to, aby osiągnięta w danych okolicznościach korzyść podatkowa, sprzeczna z przedmiotem lub celem przepisu ustawy podatkowej, była celem dokonania czynności.

63. Przy ocenie, czy czynność została dokonana w celu osiągnięcia korzyści podatkowej, decydujące znaczenie będzie miała zatem okoliczność, czy ta korzyść podatkowa znacznie przeważała nad wskazanymi przez Podatnika innymi korzyściami ekonomicznymi lub gospodarczymi, czy przeważała w takim stopniu, że pozostałe cele należało uznać za mało istotne.

64. W efekcie, analizując przesłankę działania w celu osiągnięcia korzyści podatkowej uwagę należy skupić na konkretnych czynnościach podjętych przez podmiot, którego działania są oceniane i dokonać zestawienia (porównania) ewentualnych deklarowanych przez podatnika kwantyfikowalnych korzyści ekonomicznych lub gospodarczych wynikających z podjętych czynności z kwotą korzyścią podatkową osiągniętą przez tego podatnika (J. Jankowski, Klauzula przeciwko unikaniu opodatkowania (GAAR). Przepisy materialnoprawne, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2022, s.58-59). W sytuacji, w której w wyniku takiego zestawienia okaże się, że wskazywane przez podatnika cele są mało istotne w porównaniu z osiągniętą korzyścią podatkową, możliwe jest uznanie, iż przesłanka działania w celu osiągnięcia korzyści podatkowej została spełniona.

65. Powyższe wskazuje więc wyraźnie, że podane przez podatnika cele ekonomiczne lub gospodarcze powinny być odnoszone do kwestionowanych przez Szefa KAS czynności (Zespołu czynności). Nie powinny to być więc cele, które możliwe byłyby również do osiągnięcia, gdyby podatnik od początku dokonał czynności odpowiedniej.

66. Po przeanalizowaniu motywów realizacji Zespołu czynności, mając jednocześnie na uwadze wyłaniające się ze zgromadzonego materiału dowodowego okoliczności sprawy, nie sposób uznać tych motywów za uzasadniony cel ekonomiczny realizacji Zespołu czynności, co w konsekwencji prowadzi do konkluzji, że Zespół czynności został dokonany w celu osiągnięcia korzyści podatkowej. Gdyby bowiem nie nadechodząca zmiana regulacji prawnej nie doszłoby do analizowanych transakcji.

V.5. Warunek sztuczności

67. Kolejnym kryterium, którym ustawodawca posługuje się w przepisach regulujących klauzulę przeciwko unikaniu opodatkowania dla określenia zakresu jej zastosowania, jest kryterium sztuczności. To pojęcie częściowo wyjaśnia art. 119c § 1 Ordynacji podatkowej, wskazujący, że sposób działania uznaje się za sztuczny, jeżeli na podstawie istniejących okoliczności należy przyjąć, że nie zostałby zastosowany przez podmiot działający rozsądnie i kierujący się zgodnymi z prawem celami innymi niż osiągnięcie korzyści podatkowej sprzecznej z przedmiotem i celem przepisu ustawy podatkowej.

68. Czynniki, które należy rozważyć przy badaniu sztuczności sposobu działania wskazuje art. 119c § 2 Ordynacji podatkowej. Należą do nich występowanie:

- 1) nieuzasadnionego dzielenia operacji, lub
- 2) angażowania podmiotów pośredniczących mimo braku uzasadnienia ekonomicznego lub gospodarczego, lub
- 3) elementów prowadzących do uzyskania stanu identycznego lub zbliżonego do stanu istniejącego przed dokonaniem czynności, lub
- 4) elementów wzajemnie się znoszących lub kompensujących, lub
- 5) ryzyka gospodarczego przewyższającego spodziewane korzyści inne niż podatkowe w takim stopniu, że należy uznać, że działający rozsądnie podmiot nie wybrałby tego sposobu działania.

Katalog ten był otwarty a od 1 stycznia 2019 r. został uzupełniony o kolejne elementy.

69. W ocenie Rady PUO, w przedmiotowej sprawie występuje sztuczność Zespołu czynności.

70. Należy wskazać na nieuzasadnione angażowanie podmiotów pośredniczących przez Stronę, tj.: sprzedaż akcji Luxco na rzecz Spółek celowych; objęcie niezabezpieczonych obligacji oraz dokonanie potrącenia wzajemnych zobowiązań pomiędzy Funduszem a Spółkami celowymi (i jednocześnie dzielenie operacji przekazywania zysków ze spółek operacyjnych do Funduszu). Wskazać należy, że dokonana konstrukcja operacji nie znajduje uzasadnienia gospodarczego. Podatnik w ramach grupy podmiotów powiązanych niejako udzielił sam sobie finansowanie na zakup na zakup własnych aktywów istotnych dla jego działalności ze względu na generowanie kluczowych źródeł przychodu. W niniejszej sprawie wykorzystano skomplikowaną strukturę podmiotów bez uzasadnienia gospodarczego. Zachodziły również powiązania kapitałowe i osobowe pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w Zespole czynności a czas ich przeprowadzenia skorelowany był z utratą przez FIZ zwolnienia podmiotowego.

71. W ramach Zespołu czynności można wskazać na elementy prowadzące do uzyskania stanu identycznego lub zbliżonego do stanu istniejącego przed dokonaniem czynności oraz elementów wzajemnie się znoszących i kompensujących. Fundusz, pomimo przeprowadzenia Zespołu czynności, dalej czerpał przychody z Luxco (de facto z działalności spółek operacyjnych), tyle że nie bezpośrednio, a poprzez trzy spółki tj. Spółki celowe, a potem Nowe spółki celowe. Skutkiem przeprowadzonego Zespołu czynności było natomiast to, że formalnie zamiast przychodów z udziału w Luxco, a de facto z zysków pochodzących z działalności spółek operacyjnych, Fundusz otrzymywał odsetki od obligacji,

których jedynym źródłem finansowania nadal pozostały te same zyski wypracowane na poziomie spółek operacyjnych. Jedyna zmiana w zakresie osiąganych przez Fundusz przychodów polegała na zmianie ich klasyfikacji podatkowej z przychodów z udziału w zyskach spółek osobowych na przychody z tytułu odsetek od obligacji.

72. Za występowaniem elementów kompensujących oraz wzajemnie się znoszących, obok powyższej argumentacji, przesądza fakt braku realnego przepływu środków pieniężnych w ramach rozliczenia sprzedaży akcji Luxco oraz zakupu obligacji wyemitowanych przez Spółki celowe. Pozyskanie finansowania dla rozliczenia obu transakcji odbyło się z wykorzystaniem potrącenia wzajemnych wierzytelności pomiędzy Spółkami celowymi a Funduszem.

73. W ocenie Rady PUO, w przedmiotowej sprawie występuje również ryzyko ekonomiczne (gospodarcze) przewyższające spodziewane korzyści inne niż podatkowe w takim stopniu, iż należy uznać, że działający rozsądnie podmiot nie wybrałby tego sposobu działania. Nabycie zaś tych obligacji przez Fundusz zostało skompensowane transakcją zakupu od Funduszu akcji Luxco przez Spółki celowe. Realizując zatem przedmiotowe transakcje, Fundusz podjął wysokie ryzyko gospodarcze.

74. Kolejnym elementem wskazującym na sztuczny sposób działania jest zatem brak rzeczywistych transferów finansowych. Wszystkie transakcje, których przedmiotem były akcje Luxco oraz obligacje wyemitowane przez Spółki celowe (potem: Nowe spółki celowe) zostały przeprowadzone bezgotówkowo. Strona wyzbyła się aktywa generującego dochody dla inwestorów, godząc się na brak zapłaty z uwagi na potrącenie przysługującej jej wierzytelności z wartością emisyjną obejmowanych obligacji, które nie były jednak zabezpieczone. Natomiast obiektywnie taka struktura, bez możliwości transferu zysku ze spółki osobowej, nie daje żadnej gwarancji wypłaty odsetek, i stanowi znaczące ryzyko dla inwestorów.

V.6. Warunek sprzeczności

75. Kolejnym z warunków zastosowania art. 119a § 1 Ordynacji podatkowej jest wykazanie sprzeczności, w danych okolicznościach, osiągniętej korzyści podatkowej z przedmiotem i celem przepisu ustawy podatkowej.

76. „Przedmiot” i „cel” w przesłance sprzeczności muszą być bowiem zawsze odnoszone do jednego z konkretnych przepisów ustawy podatkowej. O ile zaś ustawa podatkowa jako pewna całość ma na celu opodatkowanie założonego podmiotu i przedmiotu według ustawowo określonej stawki podatku, o tyle cele poszczególnych jej przepisów mogą ustanawiać pewne elementy modyfikujące „normalny” wymiar podatku poprzez różnego rodzaju wyłączenia z opodatkowania, zwolnienia podatkowe lub ulgi podatkowe. W konsekwencji, za korzyść podatkową sprzeczną z celem przepisu ustawy podatkowej uznać należy taką sytuację, w której w wyniku dokonanej czynności doszło do sztucznego zastosowania lub niezastosowania przepisów materialnego prawa podatkowego, co skutkowało osiągnięciem korzyści podatkowej, chociaż cel przepisu był inny.

77. Należy zauważyć, że przy ocenie, czy spełnione jest kryterium sprzeczności nie można poprzestać wyłącznie na analizie konstrukcji prawnej podatku i bez zbadania okoliczności zastosowania przepisów materialnego prawa podatkowego przyjąć, że wygenerowana w ten sposób korzyść podatkowa stanowi w każdych okolicznościach dopuszczalny element redukcji opodatkowania, bądź też, niezależnie od wszelkich innych okoliczności, stanowi za każdym razem przejaw unikania opodatkowania.

78. Mając na uwadze powyższe, należy zauważyć, że w rozpatrywanej sprawie, z uwagi na likwidację podmiotowego zwolnienia z podatku dochodowego od osób prawnych dla funduszy inwestycyjnych zamkniętych i opodatkowanie przychodów (dochodów) z tytułu udziału w spółkach osobowych, zrealizowanie Zespołu czynności umożliwiło Funduszowi uniknięcie opodatkowania

zysków pochodzących od Luxco a faktycznie wygenerowanych przez Spółki operacyjne. Podatnik swoim działaniem doprowadził więc do sztucznego uniknięcia zastosowania przepisu art. 17 ust. 1 pkt 57 lit. a Ustawy CIT, wyłączającego ze zwolnienia dochody z udziału w spółkach niemających osobowości prawnej lub jednostkach organizacyjnych niemających osobowości prawnej, mających siedzibę lub zarząd na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub w innym państwie. Uzyskana w ten sposób korzyść podatkowa jest więc sprzeczna z przedmiotem i celem art. 17 ust. 1 pkt 57 lit. a Ustawy CIT.

79. Celem uchwalonych w listopadzie 2016 r. zmian legislacyjnych w podatku dochodowym od osób prawnych było przeciwdziałanie unikaniu opodatkowania przez struktury holdingowe zbudowane w sposób odpowiadający strukturze podmiotów wchodzących w skład grupy holdingowej z wykorzystaniem FIZ poprzez inwestowanie w podmioty transparentne podatkowo i w efekcie uzyskiwanie nieopodatkowanych dochodów z działalności operacyjnej (zob. J. Jankowski, Optymalizacja podatkowa z wykorzystaniem funduszu inwestycyjnego zamkniętego, „Doradztwo Podatkowe – Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych” 2014, nr 5). W przypadku, gdy inwestorem była spółka opodatkowanie następowało pierwszy raz na poziomie funduszu oraz drugi raz w momencie dystrybucji do inwestora. Tymczasem w przypadku, gdyby inwestor inwestował bezpośrednio w aktywa lub poprzez spółkę osobową, to opodatkowanie wystąpiłoby tylko raz – na poziomie inwestora (lub w ogóle w przypadków nierezydentów).

80. W wyniku realizacji Zespołu czynności doszło do niezastosowania przepisu wyłączającego ze zwolnienia dochody z udziału w spółkach niemających osobowości prawnej lub jednostkach organizacyjnych niemających osobowości prawnej, mających siedzibę lub zarząd na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub w innym państwie, tj. art. 17 ust. 1 pkt 57 lit. a Ustawy CIT, co należy uznać za sprzeczne z przedmiotem i celem tego przepisu, ale również przedmiotem ustawy podatkowej jakim jest opodatkowanie dochodów pochodzących z działalności operacyjnej.

81. Rada nie podziela poglądu zaprezentowanego przez Podatnika, iż w niniejszej sprawie doszło do retroaktywnego zastosowania art. 17 ust. 1 pkt 57 lit. a Ustawy CIT z kilku względów.

82. Po pierwsze, art. 17 ust. 1 pkt 57 lit. a Ustawy CIT obowiązywał w czasie, w którym została osiągnięta korzyść podatkowa. W świetle art. 119a Ordynacji podatkowej to właśnie ta korzyść ma być sprzeczna z celem przepisu ustawy podatkowej, co pozwala objąć klauzulą wszelkie czynności sztuczne, skutkujące osiągnięciem korzyści podatkowej wskutek uniknięcia opodatkowania poprzez wykreowanie stanu prawnopodatkowego pozwalającego uniknąć stosowania prawa materialnego, jeśli tylko podatnikowi można przypisać celowe działanie zmierzające przede wszystkim do osiągnięcia korzyści sprzecznej z przedmiotem i celem przepisu ustawy podatkowej. Rada zwraca uwagę, iż na fakt, iż znaczna część czynności została przeprowadzona pod koniec 2016 r., a więc zanim zaczęły obowiązywać zmiany w Ustawie CIT, a więc można w ogóle weryfikować tę czynność i jej skutki podatkowe z uwzględnieniem treści nowej regulacji w zakresie opodatkowania FIZ – w odniesieniu do osiągniętej korzyści podatkowej.

83. Po drugie, z perspektywy konstrukcji GAAR istotne jest ustalenie, czy podatnik dokonując czynności działał "w celu osiągnięcia korzyści podatkowej", która to korzyść będzie sprzeczna "w danych okolicznościach" z przedmiotem i celem przepisu ustawy. Nie jest więc zasadne twierdzenie, iż cel i przedmiot przepisu ustawy podatkowej (przesłanka sprzeczności) wprowadza w ramach art. 119a Ordynacji podatkowej nakaz stosowania przez podatnika w sposób nieograniczony czasowo konkretnego przepisu ustawy podatkowej. Kwestia ta powinna być rozpatrywana łącznie z perspektywy przesłanki sprzeczności i sztuczności, jednakże ta ostatnia jest wzorcem kontroli dla tej pierwszej. Przyjęcie odmiennej koncepcji oznaczałoby de facto brak możliwości stosowania GAAR do jakichkolwiek stanów faktycznych, które zostały w jakiegokolwiek części podjęte przed wejściem w życie nowych przepisów podatkowych.

84. Organ podatkowy zidentyfikował korzyść podatkową w rozumieniu art. 3 pkt 18 Ordynacji podatkowej polegającą na niepowstaniu zobowiązania podatkowego po stronie Funduszu w rozliczeniu podatku dochodowego od osób prawnych za rok 2018. W niniejszej sprawie doszło na poziomie Funduszu do reklasyfikacji źródeł dochodów, tj. zmianę z dotychczasowych przychodów z udziału w spółce osobowej, które od 1 stycznia 2017 r. podlegałyby opodatkowaniu na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 57 lit. a) Ustawy CIT, na przychody z tytułu odsetek od obligacji, które pozostawały na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 57 Ustawy CIT zwolnione przedmiotowo z opodatkowania podatkiem dochodowym od osób prawnych. Osiągnięcie korzyści podatkowej możliwe było dzięki wprowadzeniu podmiotów pośredniczących w postaci Spółek celowych. Spółki te generowały koszty (koszty uzyskania przychodów, o których mowa w art. 15 ust. 1 Ustawy CIT) w postaci zapłaconych na rzecz Funduszu odsetek od obligacji własnych, obniżające w istocie dochody (podatkowe) Spółek celowych z tytułu dochodów z udziału w zyskach w podmiotach transparentnych podatkowo, która jest w sprawie centralnym źródłem rzeczywistego dochodu ekonomicznego generowanego z działalności gospodarczej. Innymi słowy, zastosowanie art. 17 ust. 1 pkt 57 lit. a) Ustawy CIT w ramach przesłanki sprzeczności do korzyści podatkowej osiągniętej po 1 stycznia 2017 r. jest wynikiem sztucznego działania podatnika, co miało miejsce w niniejszej sprawie.

85. Rada PUO zwraca uwagę, iż Podatnik dokonując opisanej na wstępie czynności świadomy był regulacji wynikających z art. 119a Ordynacji podatkowej (bądź przynajmniej powinien być świadomy) i wiedział, że podjęcie sztucznych działań tylko w takim celu (bądź przede wszystkim w takim celu) by nie podpadać pod regulację wprowadzoną do porządku prawnego od 1 stycznia 2017 r., naraża go na ryzyko zastosowania reżimu wynikającego z art. 119a Ordynacji podatkowej. W każdym przypadku, w którym sztucznie wykreowane działania podjęte w czasie obowiązywania przepisów dotyczących klauzuli, prowadzą do unikania opodatkowania korzyści osiągniętej w związku z przepisem, który wszedł w życie po częściowym bądź całkowitym przeprowadzeniu czynności, ale przy celowym nakierowaniu działań podatnika na uniknięcie opodatkowania, klauzula może być stosowana.

86. Fundusz argumentuje, iż wobec niego nigdy nie powstał obowiązek podatkowy wynikający z faktu posiadania przez niego praw udziałowych w spółce niebędącej osobą prawną. Brak zobowiązania podatkowego był więc skutkiem nie unikania opodatkowania, lecz niepowstania obowiązku podatkowego. W czasie, w którym obowiązywał art. 17 ust. 1 pkt 57 lit. a) Ustawy CIT, Fundusz nie posiadał już praw udziałowych w podmiocie transparentnym podatkowo. Kwestia ta nie ma znaczenia w niniejszym stanie faktycznym, ponieważ czynnością odpowiednią w stanie prawnym obowiązującym od 2017 r. jest zaniechanie. Więc w niniejszej sprawie czynnością odpowiednią - zgodnie z regulacją zawartą w art. 119a § 3 Ordynacji podatkowej. – jest zaniechanie sprzedaży akcji i niedokonanie ich zamiany na obligacje wyemitowane przez nabywców tych udziałów.

87. Nie oznacza to jednak, iż podatnik nie ma prawa do dostosowania swoich struktur korporacyjnych do zmieniających się przepisów podatkowych, jeżeli bowiem cele inne niż korzyść podatkowa będą miały charakter przeważający, to wówczas nawet pomimo sprzeczności i sztuczności wybranego modelu działania podatnika, klauzula przeciwko unikaniu opodatkowania nie znajdzie zastosowania. Z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego wynika także, że: "Jednostka musi w każdym czasie liczyć się ze zmianą regulacji prawnych i uwzględniać podczas planowania przyszłych działań ryzyko zmian prawodawczych, uzasadnionych zmianą warunków społecznych. Na gruncie obowiązującej Konstytucji nie można całkowicie wykluczyć stanowienia regulacji prawnych o charakterze retroaktywnym, a tym bardziej - regulacji o charakterze retrospektywnym. Ustawodawca musi jednak wyważyć uzasadniony interes jednostki i interes publiczny, stanowiąc nowe regulacje" (wyrok TK z 23 kwietnia 2013 r., sygn. P 44/10, OTK ZU nr 4/A/2013, poz. 39).

88. Po trzecie, w niniejszej sprawie mamy do czynienia z retrospektywnym, a nie retroaktywnym stosowaniem przepisu. Sztuczne działanie nakierowane przede wszystkim na osiągnięcie w przyszłości korzyści podatkowej sprzecznej z chwilą jej wystąpienia z celem przepisu, który w czasie przeprowadzenia znacznej części czynności został już opublikowany w Dzienniku Ustaw, lecz jeszcze

nie wszedł w życie, nie dochodzi do retroaktywnego zastosowania przepisu wprowadzanego w życie, a działanie takie, w takich właśnie okolicznościach ("w danych okolicznościach"), powoduje powstanie korzyści sprzecznej z celem ustawy podatkowej. Zdaniem Rady w takim przypadku występuje retrospektywne zastosowanie wprowadzanego przepisu, co jest akceptowalne z punktu widzenia zasad wynikających z Konstytucji.

89. Retroaktywność należy odróżnić od retrospektywności, polegającej na nakazie zastosowania nowego prawa do stosunków prawnych (stosunków procesowych), które wprawdzie zostały nawiązane pod rządami dawnych przepisów, ale wówczas nie zostały jeszcze zrealizowane wszystkie istotne elementy tych stosunków (por. np. wyrok TK z 4 kwietnia 2006 r., sygn. K 11/04, OTK ZU nr 4/A/2006, poz. 40). W wypadku retrospektywności nowo ustanowione normy nie są bowiem stosowane do zdarzeń zaistniałych przed ich wejściem w życie, a tylko - w sposób prospektywny - modyfikują sytuację podmiotów, wprowadzając zmianę na przyszłość (por. wyroki TK z: 3 listopada 1999 r., sygn. K 13/99, OTK ZU nr 7/1999, poz. 155; z 20 stycznia 2009 r., sygn. P 40/07, OTK ZU nr 1/A/2009, poz. 4). Art. 17 ust. 1 pkt 57 lit. a Ustawy CIT zastosowano do korzyści podatkowych uzyskanych po wejściu w życie ustawy nowelizującej, bowiem podatnik podjął celowo działania, które miały charakter działań sztucznych, by korzyść podatkową osiągnąć. Metoda retrospektywnego stosowania prawa dopuszcza natomiast zastosowanie przepisów prawa w sposób, który organy przyjęły w tej sprawie, tj. do stosunków prawnych, które nie zostały zamknięte przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej. Należy w tym miejscu podkreślić, że chodzi o niezamknięcie stosunków prawnych w świetle prawa podatkowego.

VI. Problem vacatio legis

90. Rada PUO rozważała problem znaczenia vacatio legis ustawy nowelizującej Ustawę CIT dla treści opinii. Ostatecznie nie znalazł akceptacji wśród większości członków Rady PUO pogląd wskazujący na istnienie w sprawie problemu intertemporalnego. Zostanie on poniżej przedstawiony w celu prezentacji pełnego obrazu problemu, który analizowała Rada. Jest to istotne także z tego względu, że problem ten nie został dotąd poddany szczegółowej analizie w orzecznictwie zarówno Rady PUO jak i sądów administracyjnych. Rada konsekwentnie uważa, że jej zadaniem jest oczywiście wyrazić pogląd co do stosowania GAAR w danej, przedstawionej jej sprawie, ale także przedstawić wszelkie dylematy związane z ocenianym stanem faktycznym. Tylko w takim wypadku Rada PUO może spełniać funkcje użytecznego organu eksperckiego.

91. Istota rozważanego problemu sprowadza się do w gruncie rzeczy dość prostego pytania, czy GAAR znajdzie zastosowanie do sytuacji, gdy w momencie podejmowania działań przez podatnika nie obowiązują jeszcze przepisy, z których celem, ukształtowany w ich wyniku stan rzeczy byłby sprzeczny. Innymi słowy: czy i ewentualnie pod jakimi warunkami można dokonać nadużycia/obejścia przypisów, które jeszcze w momencie dokonania czynności nie obowiązują. Oczywiście będą one obowiązywały w momencie, w którym zostanie osiągnięta korzyść podatkowa. Nie ma przy tym w sprawie wątpliwości, że korzyść osiąga FIZ w momencie gdy przepis art. 17 ust. 1 pkt 57 Ustawy CIT. już obowiązywał.

92. Interpretowany przepis art. 119a ust. 1 Ordynacji podatkowej rzeczywiście odnosi się do sprzeczności tylko korzyści podatkowej z celem lub przedmiotem przepisu. Korzyść ta jednak musi być osiągnięta wskutek działań podatnika (Ordynacja podatkowa określa je jako: czynności). czynności te mają mieć określony cel, którym jest osiągnięcie skutku, którym jest korzyść podatkowa sprzeczna z przedmiotem lub celem przepisu ustawy. Zgodnie ze stanowiskiem części członków Rady PUO z treści przepisu art. 119a § 1 Ordynacji podatkowej dość jednoznacznie wynika, że działanie podatnika musi być podjęte w celu osiągnięcia skutku (którym jest: korzyść podatkowa), który byłby sprzeczny z przedmiotem i celem przepisu.

93. Część członków Rady PUO nie zgodziła się ze stanowiskiem organu podatkowego, że jeżeli podatnik podejmuje działania w celu obejścia przyszłych regulacji podatkowych, wybierając taki wariant działania, który w przyszłości pozwoli mu uniknąć opodatkowanie, to spełnione jest hipoteza art. 119a § 1 Ordynacji podatkowej. Językowa wykładnia przepisu zdaje się prowadzić do wniosku, że oceny działania podatnika należy dokonać w kontekście stanu rzeczy istniejącego w momencie, gdy podejmował swoje działanie. Skoro ma to być działanie sprzeczne z celem i przedmiotem przepisu podatkowego, to oczywiście przepis ten musi wówczas istnieć.

94. Nie budzi oczywiście wątpliwości, że z całokształtu działań podatnika wynika, że podejmował on swoje działania w kontekście przepisów, które miały wejść w życie z dniem 1 stycznia 2017 r. Wojewódzki Sad Administracyjny w Warszawie w wyroku z 20.04.2022 (III SA/Wa 1745/21) stwierdził: „jeżeli podatnik podejmuje bowiem działania, których celem jest uniknięcie nowo wprowadzanych zasad opodatkowania, jest to jego dominujący cel, a podjęte działania sztuczne przepisy o klauzuli znajdują zastosowanie. Wynika to z faktu, że podatnik podjął swoje działania w sposób niedozwolony, by osiągnąć korzyść, która na dzień jej wystąpienia będzie sprzeczna z celem przepisu ustawy podatkowej”. Wyrok ten został co prawda uchylony wyrokiem NSA z 8 lipca 2025 r., (II FSK 1275/22), jednak nie ma to merytorycznego znaczenia, gdyż NSA nie zanegował stanowiska WSA w tym zakresie.

57. Stanowisko Szefa KAS budzi wątpliwości co do zgodności ze standardami konstytucyjnymi. Nie można bowiem zapominać, że czym innym jest opublikowanie przypisów, a czym innym jest wejście ich w życie. Stanowisko Szefa KAS podważa w istocie sens *vacatio legis*. Powinien to być przecież okres, w którym jednostka ma prawo dostosować się do nowych realiów prawnych. Tymczasem stanowisko organów podatkowych w niniejszej sprawie w istocie tymczasem zdaje się sprowadzać do obowiązku działania z uwzględnieniem przepisów, których w sensie prawnym nie ma jeszcze w obrocie prawnym.

96. Członkowie Rady PUO, którzy nie podzielają stanowiska przyjętego w niniejszej uchwale, wyrazili poważną obawę, czy uchwała nie wzmacniałaby ryzykownego rozluźnienia rygorów obowiązywania prawa. Pojawia się także pytanie jak daleko w aspekcie temporalnym, takie rozumowanie mogłoby iść? Czy podatnik musiałby uwzględniać tylko przepisy uchwalone, czy może złożone projekty ustaw, a może uwzględniać już informacje Ministra Finansów o rozpoczęciu prac legislacyjnych? Pytania te nie są tylko teoretyczne. Prace nad rządowym projektem nowelizacji ustawy o fundacjach rodzinnych, pokazały, że pojawiają się propozycje rozwiązań uzależniających zasady opodatkowania od dokonania przez podatnika określonych czynności (w tym przypadku wniesienia majątku do fundacji rodzinnej) już w trakcie trwania tego procesu.

97. Rada PUO ma świadomość, że jest to problem, który pojawia się nie tylko w polskim systemie prawnym. W niektórych systemach prawnych istnieje nawet utrwalone określenie: „press release legislation”. Zjawisko takie ma miejsce, gdy ustawodawca lub przedstawiciel władz informuje osoby w danym kraju, że ich zachowanie może podlegać regulacjom prawnym, które nie weszły jeszcze w życie (więcej na ten temat: Jan Tryzna, *Retroactivita v právu*, Auditorium 2024, s. 191-193, Johanna Hey, *Legislation „by” press release: the role of announcements in the debate about retroactive tax legislation* [w:] *Retroactivity of Tax Legislation*, EATLP 2013, s. 129-138). Kluczową kwestią jest to, że czasami na podstawie faktu poinformowania o treści ustawy wyciąga się nieraz wnioski, że nowe regulacje prawne mogą być stosowane z mocą wsteczną do zdarzeń, które miały miejsce przed ich wejściem w życie, ale po podaniu tej informacji do wiadomości publicznej (Jan Tryzna, *Retroactivita v právu*, Auditorium, 2024, str. 193 i nast.).

98. Członkowie Rady, którzy podnieśli wątpliwość tu rozważaną, wskazują, że analizowany problem różni się od tego, który dotyczył wejścia w życie GAAR w 2016 r. i stosowania tej regulacji do ukształtowanych przed jego wejściem w życie schematów optymalizacyjnych. W tym drugim przypadku działania podatników mogły być sprzeczne z celem lub przedmiotem przepisu już w

momencie podejmowania, a tylko nie istniał jeszcze instrument prawny, który pozwalałby takiemu działaniu przeciwdziałać w stosunku do korzyści uzyskanych później. Dopiero GAAR wykreował takie narzędzie walki z optymalizacją wobec działań, które zawsze były sprzeczne z celem lub przedmiotem przepisu. Można więc było dokonać oceny celu działania podatnika i stwierdzić, że mimo iż nie obowiązywał w momencie ich podejmowania GAAR, to działania podatnika były nakierowane na uniknięcie opodatkowania, gdyż były sprzeczne z celem lub przedmiotem przepisu prawa podatkowego, który obowiązywał. Tymczasem w analizowanej sprawie w momencie podjęcia działań zmierzających do uniknięcia opodatkowania przepis art. 17 ust. 1 pkt 57 Ustawy CIT nie obowiązywał.

99. Nie uzyskał poparcia większości członków Rady PUO pogląd wyrażający wątpliwość, czy działanie podatnika byłoby sprzeczne z celem i przedmiotem art. 17 ust. 1 pkt 57 Ustawy CIT, nawet gdyby można było dokonywać jego oceny pod kątem tego przepisu. W trakcie dyskusji zwracano uwagę na cel tego przepisu. Próbę udzielenia odpowiedzi na to pytanie podjął Naczelny Sad Administracyjny w wyroku z dnia 24 maja 2019 r., sygn. akt II FSK 423/19. Jego zdaniem „konstruując owe wyłączenia (zmienione i rozszerzone w kolejnych latach), ustawodawca bez wątpienia miał na celu zapobieżenie wykorzystywania zamkniętych funduszy inwestycyjnych w procedurze stosowania agresywnej optymalizacji podatkowej z wykorzystaniem spółek osobowych”. Intencją prawodawcy była zatem walka z optymalizacją podatkową z wykorzystaniem funduszy, a nie ich opodatkowanie. Jeżeli znika sytuacja, gdy FIZ czerpie dochody ze spółki osobowej, to cel nowelizacji jest zrealizowany. Działanie podatnika polegało w rozważanej sprawie na tym, że wskutek ocenianych czynności spółkę osobową usunięto ze struktury Funduszu. Tak więc przedsiębiorca, dostosowując się do zakresu zmian podatkowych, nie działał wbrew celowi regulacji.

100. Członkowie Rady PUO stanowiący mniejszość uznają, że należy też odnieść się do faktu, że procedowanie ustawy zmieniającej zasady opodatkowania funduszy inwestycyjnych nie realizowało zasady przyzwoitej legislacji. Przede wszystkim bowiem wprowadzanie tak istotnych zmian w prawie podatkowym w drodze ustawy zgłoszonej jako projekt poselski, zdaje się pozostawać w sprzeczności z zasadą demokratycznego państwa prawnego i zasadą porządkowej legislacji. Ścieżka legislacyjna poselskiego projektu ustawy jest bowiem znacznie uproszczona (pomija się tu m. in. konsultacje społeczne), a więc jest ona przeznaczona dla ustaw wywierających mniejsze konsekwencje społeczne, czy prawne. Nie można również pominąć faktu, że pierwotnie zgłoszony projekt ustawy uległ diametralnej zmianie w toku procesu legislacyjnego. Początkowo autorzy projektu przewidywali bowiem całkowite zniesienie dotychczasowego zwolnienia przewidzianego dla wszystkich typów funduszy inwestycyjnych, a dopiero wskutek autopoprawki przepis uzyskał obecny kształt.

101. Poważnym problemem była także niewystarczająca długość *vacatio legis*. Oczywistym jest, że zmiana zasad opodatkowania FIZ po prawie 20 latach funkcjonowania miała poważne skutki gospodarcze. Były to zmiany fundamentalne dla całych grup inwestycyjnych, w skład których wchodziły fundusze inwestycyjne. Obowiązek zapłaty podatku na jednym z poziomów wpływa na bezpośrednio na *cash-flow* całych grup, realizację podjętych przez te grupę inwestycji, płatność zobowiązań, treść zabezpieczeń (w tym bankowych), żeby wspomnieć tylko te najważniejsze skutki. Nie budzi wątpliwości, że taka zmiana prawa podatkowego zmuszała objęte nią podmioty do określonej reakcji, obejmującej szereg czynności: od zmiany planów działania do zmian strukturalnych. Nie chodzi tu przy tym o zmiany o charakterze technicznym umożliwiające funduszom faktyczną realizację nowo nałożonych obowiązków podatkowych (sprawozdawczość, księgowość etc.) ale zmiany modeli ekonomicznych przyjętych wiele lat przed zmianą prawa, strategii działania, źródeł i warunków finansowania czy wreszcie struktury. W wielu przypadkach zmiany takie wymuszane wręcz były ryzykiem upadku realizowanych inwestycji, do których mogły doprowadzić problemy z finansowaniem.

102. Ustawa zmieniająca uchwalona została w dniu 29 listopada 2016 r., weszła w życie po 33 dniach. Zapewniono zatem *vacatio legis* minimalnie dłuższe niż zwyczajowo wymagany standardami konstytucyjnymi 30 dniowy termin dla zmian w ustawach regulujących podatki dochodowe. Przyjęcie miesięcznego *vacatio legis* nie oznacza jednak, w każdej sytuacji adekwatnego zachowania

ustawodawcy. Instytucja *vacatio legis* pełni niezwykle istotną rolę. Umożliwia wszystkim zainteresowanym poznanie nowych przepisów, a także przygotowanie się do zmiany sytuacji prawnej. Konieczność jej zachowania a także odpowiedniego dostosowania do treści i charakteru zmian ustawowych wywodzić należy, nie tylko z zasady prawidłowej legislacji, ale także zasad ochrony zaufania i państwa prawnego. Zasada państwa prawnego jest najsilniej zakorzeniona aksjologicznie. Przesądza, iż prawo nie może pełnić roli instrumentalnej dla doraźnych celów, wynika z niej m.in. zasada zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa. Z nimi z kolei, związana jest potrzeba zapewnienia ochrony praw nabytych i ochrony interesów w toku. Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie wypowiadał się w przedmiocie *vacatio legis*. Przykładem może być orzeczenie z dnia 18 października 1994 r. gdzie TK wskazał, że czternastodniową *vacatio legis* należy [...] uznać za niezbędne minimum, które zdaniem ustawodawcy (wyrażonym w dokonanej w 1991 r. zmianie art. 4 ustawy z dnia 30 grudnia 1950 r. o wydawaniu Dziennika Ustaw RP i Dziennika Urzędowego Monitor Polski) jest na ogół wystarczające przy wprowadzaniu w życie nowych uregulowań. Trybunał Konstytucyjny wskazał już jednak, iż adekwatność 14-dniowego terminu ustalonego w art. 4 wspomnianej ustawy podlega ocenie na tle każdej konkretnej regulacji; „odpowiedniość” *vacatio legis* może oznaczać konieczność nadania jej wymiaru czasowego przekraczającego 2 tygodnie (sygn. K 9/92, OTK w 1993 r., cz. I, str. 72) i to niekiedy w znaczny sposób – orzeczenie P 2/92, OTK w 1993 r., cz. II, str. 233 - gdzie za naruszenie Konstytucji uznano „tylko -miesięczne *vacatio legis*”.

103. Wprowadzając tak fundamentalne zmiany w opodatkowaniu funduszy inwestycyjnych ustawodawca – będąc świadomy skali i charakteru działalności grup inwestycyjnych, których fundusze są częścią, czemu dał wyraz w uzasadnieniu ustawy zmieniającej - zobowiązany był do zapewnienia odpowiedniego *vacatio legis* na dostosowanie się do nowych realiów prowadzenia działalności. Termin niewiele ponad 30 dni absolutnie tej roli nie spełniał. W wielu przypadkach nierealnym było bowiem dokonanie, w tak krótkim czasie, zmian strukturalnych, wymagających renegotjacji umów, w tym z kontrahentami zewnętrznymi, zmian w strukturze podmiotowej, warunków finansowania etc. Realizacja tych zmian, także ze względu na transgraniczny charakter, niejednokrotnie wymagała znacznie większego zaangażowania czasowego. Warto w tym miejscu wskazać, że w praktyce ustawowej stosowane są dłuższe, kilku miesięczne okresy *vacatio legis*.

104. Poza kompetencją Rady PUO jest przesądzać o zgodności ustawy ze standardami konstytucyjnymi. Rada jednak zwraca uwagę, że kwestie związane z szeroko rozumiana zasadą przyzwoitej legislacji mogą mieć wpływ na ocenę przesłanek zastosowania Klauzuli w konkretnym przypadku.

Do opinii zgłoszono zdania odrębne.